O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Халқ сўзи

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● E-mail: xalksuzi@uzpak.uz ● 2003 йил 12 июнь, №123 (3235) Пайшанба

"Баркамол авлод — 2003" мусобақаларининг ёпилиш маросимидан махсус мухбирларимиз Одилжон ШОДМОНАЛИЕВ ва Мақсуд ЖОНИХОНОВлар хабар қилади:

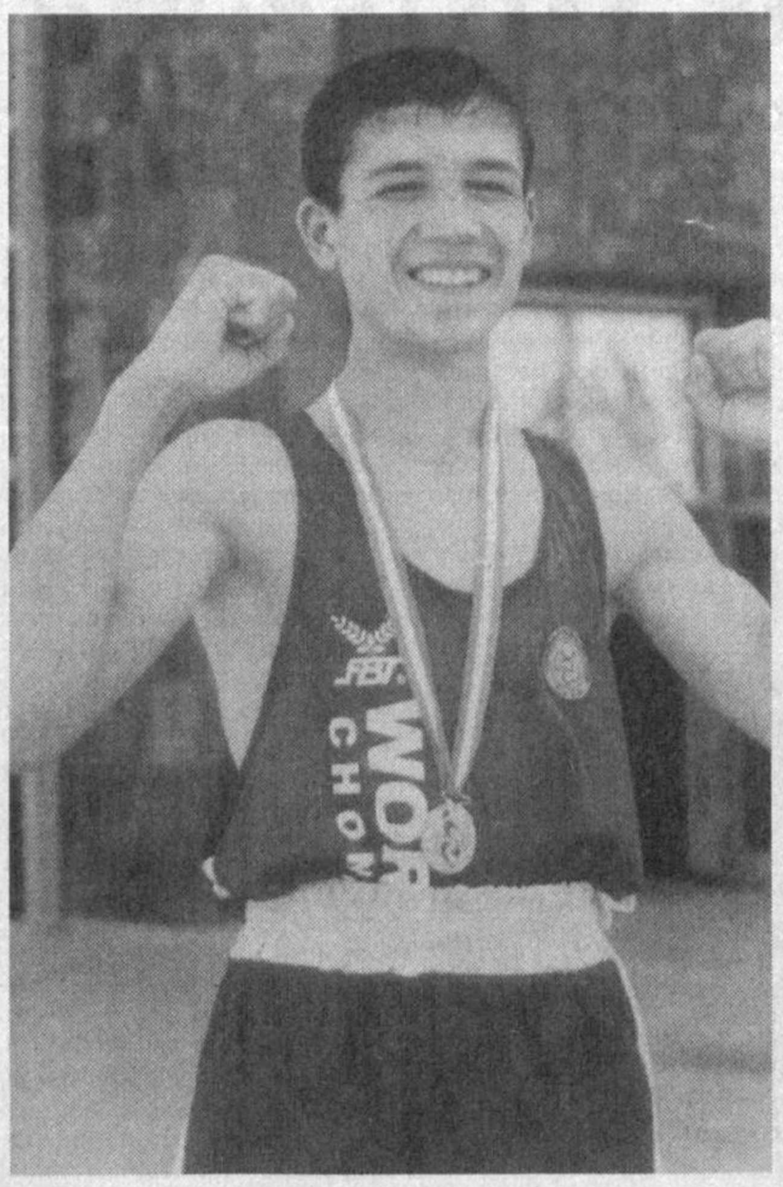

Шуҳрат ОЛИМОВ (ЎзА), Ҳотамжон МАМАДАЛИЕВ олган суратлар.

ҚУВОНЧИНГГА ШЕРИК ШУ ВАТАН

Фарғона водийсининг гўзал Андижон вилоятида қад ростлаган қатор спорт иншоотларида давом этган, бир ҳафта мобайнида академик лицей ва коллеж йигит-қизларининг шижоати ва маҳоратини, интилиши ва имкониятини, спортга бўлган иштиёқини синовдан ўтказувчи "Баркамол авлод — 2003" спорт ўйинларига якун ясалди. Андижонликларнинг фидойи меҳнатлари эвазига қад ростлаган, минглаб томошабинларни бағрига сиғдира оладиган муҳташам Олимпия захиралари спорт коллежи стадиони ана шу муносабат билан лиқ тўлди. Минглаб мезбону меҳмонлар Андижон заминида Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва барча вилоятлардан келиб маҳоратларини намойиш этган ёшларнинг қандай кўрсаткични қўлга киритганликларини кузатиш ва ғолиблар қувончига шерик бўлиш учун ташриф буюрдилар.

Юртимизда жисмоний тарбия ва спортга бўлган эътибор, хусусан болалар спортини ривожлантириш, ҳар бир оилани бунга жалб этиш, маҳаллаларда турли мусобақаларни ўтказишни йўлга қўйиш, қаровсиз қолган майдонларни таъмирлаш ва шу каби қатор ишларни бажариш йўлида кенг кўламли ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Болалар спортини ривожлантириш жамғармасини ташкил этишдан асл муддао эса санаб ўтилган ана шу жараённи тезроқ ҳаётга татбиқ этишни, шу орқали соғлом турмуш тарзини юзага келтириш ва ёшларимизнинг ножўя йўлларга кириб кетишига йўл қўймасликни таъминлашдан иборатдир. Президентимиз мазкур Жамғарма Ҳомийлик кенгашининг навбатдаги йиғилишида бу ҳақда яна бир бор тўхталиб, болаларга ғамхўрлик эртанги кунимизнинг фаровонлиги, осойишталиги учун кафолат бўлишини таъкидлаб, спортни севган киши, энг аввало, ўзини ҳурмат қилади, ўз қадрини билади ва шу орқали бошқаларнинг ҳам ҳурматини жойига қўяди, деган эдилар. Уч босқичли тизимда ўтказилиши анъана тусини олган "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод", "Универсиада" каби спорт ўйинлари эса айни шу мақсадлар йўлида амалга оширилаётган ислоҳотлар натижасидир.

Ўрни келганда шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, жаҳоннинг қай юртларида ҳар хил можаролар авж олиб, одамларнинг ҳаёти хавф остида қолаётган бир пайтда Ўзбекистонимизда мана шундай спорт мусобақаларининг ўтказилиши, энг муҳими, бундай беллашувлар чинакам гўзаллик ва нафосат байрамига айланаётганлиги учун ҳар қанча фахрлансак арзигай. Ёшларимизнинг баркамол бўлиб вояга етишида, ҳам жисмонан, ҳам маънавий жиҳатдан комилликка эришуви учун муҳим омил бўлиб хизмат қилишида бу каби спорт ўйинларининг аҳамияти юксак ўрин тутишини бугунги кунга келиб барча соҳа кишилари бирдек эътироф этмоқдалар.

Илк бора Жиззахда ўтказилган мусобақаларда яхши иштирок этган қайсидир вилоят жамоаси, Андижонга келиб илгариги натижасини такрорлай олмагани ёки ўшанда имкониятини ишга солмаган вилоят вакиллари бу ерда фаол қатнашаётганлигидан ҳам англаш мумкинки, бундай беллашувлар соғлом рақобатни вужудга келтирмоқда.

Мана, "Баркамол авлод — 2003" мусобақаларининг Андижон баҳслари ҳам якунига етди. Мусобақанинг очилиш маросимидаги руҳ, кўтаринки кайфият, шодон қийқириқ бугун ҳам кишилар қалбини забт этган. Кўча-кўйни тўлдирган, шукуҳли байрамдан дарак берувчи турли тусдаги лента ва паннолар шаҳар кўркига кўрк қўшган ва бу манзара стадионга ҳам кўчган. Томошабинлар ҳаяжон ичра тантананинг бошланишини кутишмоқда. Ниҳоят, маросимнинг бошланишидан дарак берувчи мусиқа садолари янграгач, мухлисларнинг шодон қийқириғи остида майдон марказига "Баркамол авлод — 2003" спорт мусобақаси иштирокчилари бирин-кетин чиқиб келдилар.

Майдонни тўлдирган спортчилар саф-саф бўлиб тизилишгач, бошловчи бу галги мусобақаларда спортнинг 14 тури бўйича ҳар томонлама иқтидорини намойиш этиб, ғолибликни қўлга киритган жамоалар номини эълон қилади. Унга кўра, "Баркамол авлод — 2003" спорт ўйинларининг биринчи поғонасини забт этиш Андижон вилоятига насиб этган бўлса, иккинчи ва учинчи ўринларни Тошкент ва Фарғона вилоятлари вакиллари эгаллашди. Биринчи ўринни олган жамоа Президентимизнинг "Баркамол авлод — 2003" спорт ўйинлари иштирокчиларига йўллаган табригининг асл нусхаси ва олий совғаси — "Матиз" автомобили ҳамда биринчи даражали диплом билан тақдирланди. Уларга бундай нуфузли совғани Андижон вилояти ҳокими Қобилжон Обидов ва Ўзбекистон олий ва ўрта махсус таълими вазири ўринбосари Ж. Ҳусанов топширди. Иккинчи ўрин соҳиблари эса "Дамас" машинаси ва иккинчи даражали диплом билан, учинчи ўрин эгалари "Тико" автомобили ҳамда учинчи даражали диплом билан тақдирланишди.

Шунингдек, "Баркамол авлод — 2003" спорт ўйинларида интилиши ва спортдаги маҳоратини имкон қадар намоён этишга ҳаракат қилган жамоа вакилларини муносиб рағбатлантириш учун «Нафосат маликаси», «Энг кўп медаллар соҳиби», «Ғалабага бўлган иродаси», «Футбол юлдузи», «Шижоат ва интилиш самараси» каби номинациялар эълон қилинган. Шунга кўра, биринчи номинация ғолиблигига бадиий гимнастикачи Юлдуз Умарова (Навоий) муносиб кўрилди. Андижон вилояти жамоаси вакили Александр Мартиянко (сузиш бўйича) эса иккинчи йўналиш бўйича тақдирланди. Учинчи номинацияга Қорақалпоғистон Республикаси баскетболчи қизлари ҳамда Қашқадарё вилоятининг волейболчи ўсмирлари лойиқ, деб топилди. Худди шунингдек, Суҳроб Йўлдошев (Самарқанд) ва Жўрабек Мелибоев (Андижон) тўртинчи ва бешинчи номинациялар соҳиби бўлишди. Мусобақада ўзига хос маҳоратини намойиш этиб, томошабинлар олқишига сазовор бўлган жамоалар ана шу тариқа тақдирланишгач, юртимиз байроғини баланд кўтарган тарзда барча тенгдошлари ва дўстлари билан биргалашиб, юракларни тўлқинлантирувчи "Ҳеч кимга бермаймиз сени, Ўзбекистон" қўшиғини куйлашди. Шу шодон лаҳзаларни кўриб спортнинг дўстлик ва аҳиллик элчиси эканлигига яна бир бор амин бўласан киши. Дилингдан эзгу тилаклар, ширин орзу-истаклар жўш ураверади. Юртимиз спорти янада равнақ топишини, мамлакатимиздан минглаб спортчилар етишиб чиқиб, Ўзбекистон шарафини дунё узра ёйишга хизмат этажакларини ва энг асосийси, бундай шукуҳли кунлар яқинлигини ҳис этиб яшамоқ қандай яхши.

Шундай қилиб, гўзаллик ва нафосат, баркамоллик ва мардлик рамзи, ёшларнинг ватанпарвар бўлиб ўсишларида муҳим аҳамиятга эга бўлган "Баркамол авлод — 2003" мусобақалари поёнига етди. Лекин у ҳеч қачон тўхтаб қолмайди. Зеро, эзгу ният ва тилакларнинг самараси бўлган бундай беллашувларнинг умри боқийдир. "Баркамол авлод" спорт мусобақаларининг бу галги беллашувлари энди Тошкент вилоятида бўлиб ўтади.

"Баркамол авлод — 2003" нинг тантанали ёпилиш маросимида Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Т.Рисқиев, Бош вазир ўринбосари Ҳ.Кароматов иштирок этди.

Мулоҳаза ва муносабат

Эртани ўйлаган миллат, узоқни кўзлаб яшаган халқгина мурод-мақсадига етади, соғлом ва фаровон турмуш кечиради. Олисда милтираб кўринган юлдуз унга яқинлашган сайин тобора кўпроқ шуъла сочади, ёруғлик бахш этади. Борар манзилинг ёруғ бўлса, йўлдан адашмайсан. Фақат буюклик шоҳсупаси дея атайдиганимиз — юксак поғонага кўтарилиш учун, энг аввало, ҳар доим суянч ва таянч бўладиган мустаҳкам пойдевор яратиш керак. Бу пойдеворнинг қанчалик бақувват бўлиши ва кўпга чидаши бугунги мулоҳазаларимизга мавзу бўлди.

ЭРТАНИ ЎЙЛАБ ЯШАГАН БУЮКЛИККА ЕТАДИ

Жамият ҳаёти, ижтимоий-сиёсий шарт-шароитларнинг ўзгариб бориши ёшлар тарбияси билан шуғулланувчи муассасалар, мутасаддилар олдига янгича талаблар қўяди. Албатта, бундай талабларни бажариш ўз-ўзидан бўлмайди. Бироқ "Тоққа чиқмасанг дўлона қайда" деганларидек, ўткинчи қийинчиликларни сабр-бардош билан енгмасдан туриб, хайрли ниятларга етишиш мушкул.

Жаҳон маданияти, фан-техника тараққиётининг ҳозирги босқичи инсоний тафаккурнинг юксак парвози, фикр инқилоби билан чамбарчас боғланиб кетган. Шу ўринда муҳим бир ҳақиқат ойдинлашадики, ақлий камолот сари интилган жамият жисмоний камолот орқали ўз мақсадига эришади. Бошқача айтганда, жисмоний ва маънавий-маърифий асослар уйғун ҳолда ривожлансагина инсоний баркамоллик вужудга келади.

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат деган даъватнинг ўртага ташланиши, мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш, соғлом авлодни вояга етказишга катта эътибор берилаётгани ҳам, "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод", "Универсиада" спорт ўйинларидан иборат уч босқичли узлуксиз тизимнинг яратилгани ва Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг тузилгани ҳам эртани кўзлаб яшашнинг амалдаги бир кўринишидир.

Бу масала халқнинг келажак тақдири билан бевосита боғлиқ бўлмаганида эди, у мамлакат сиёсати даражасига кўтарилмасди. Асосий эътиборини пахта ёки ғалла етиштиришга қаратаётган раҳбарларни қайта-қайта йиғиб, уларга навқирон авлод тарбиясининг нақадар аҳамиятли эканлигини такрор-такрор уқтиришга ҳаракат қилинмасди.

Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг ташкил этилганига ярим йил бўлди. Шу орада Ҳомийлик кенгашининг уч марта мажлиси ўтказилди. Давлатимиз раҳбари олдимизда турган устувор вазифаларни амалга оширишдан аввал уни рўёбга чиқаришдан кўзланган БОШ МАҚСАДни теран англаб олиш ғоят муҳимлигига алоҳида урғу берди.

Йиғилишда масъул лавозимлардаги айрим раҳбарлар ўта муҳим, миллатимиз келажаги билан бевосита боғлиқ бўлган бу улуғвор масаланинг моҳияти ва аҳамиятини ҳали бери тўла тушуниб етмагани, уларнинг фаолиятида юзаки қараш, расмиятчилик ҳолатлари кўзга ташланаётгани кескин танқид қилинди.

Қишлоқ жойларида замонавий спорт иншоотларини барпо этиш бўйича намунавий лойиҳалар тайёрлангани яхши, албатта, деб таъкидлади Президент. Лекин уни яратишда ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос хусусиятларини инобатга олиш лозим. Масалан, Сурхондарё вилоятининг тоғли туманларида фристайл, трамполин ёки бадминтон билан шуғулланиш мумкин бўлган ҳар қандай даражадаги мажмуани қурманг, унинг ҳувиллаб ётиши тайин. Чунки бу ердаги ёшларда кўпроқ якка кураш турлари ва оғир атлетикага қизиқиш кучли.

Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятида эса кураш, футболдан ташқари, маҳаллий шарт-шароит ва экологик вазиятдан келиб чиққан ҳолда, кўплаб сув спорти саройлари, бадиий гимнастика, енгил атлетика, волейбол ҳамда баскетбол билан мунтазам шуғулланиш имконини берадиган иншоотларни барпо этиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Водий ёшларининг аксар қисми бугун бокс, каратэ ва таэквандо сингари спорт турларига ихлос қўйгани маълум. Демак, бу ерда қуриладиган мажмуаларда ана шу жиҳатларни кўпроқ ҳисобга олиш керак.

Фикримча, қўл тўпига иштиёқманд ёшлар маҳалласига бадминтон майдончасини қуриб қўймаслик каби ҳолатларнинг олдини олиш учун, аввало, мутасаддилар масала МОҲИЯТини теран ҳис этишлари, жойларга чиқиб аҳволни чуқур ўрганишлари зарур.

Шу ўринда ҳақли савол туғилади: оммавий ахборот воситаларининг мамлакатимиз спорти, хусусан, болалар спортини ёритиш, муаммоларни кўтариб чиқишга доир фаолияти қониқарлими? Радио ва телевидениенинг мазкур масала юзасидан қилаётган ишлари бугунги кун талабига жавоб берадими?

(Давоми 2-бетда).

Қонун ва муаллим

Олий Мажлисда

Кеча Олий Мажлиснинг Ёшлар ишлари қўмитаси йиғилишида «Таълим тўғрисида»ги Қонуннинг Навоий вилоятидаги ижроси муҳокама этилди. Йиғилиш аввалида вилоят таълим тизимида мазкур Қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ҳаётга татбиқ этиш борасида кўплаб ижобий натижаларга эришилганлиги таъкидланди.

Лекин ҳозирги кунда вилоят умумтаълим мактабларида 393 нафар ўқитувчига эҳтиёж мавжуд. Бундан ташқари, таълим муассасаларида аттестациядан ўтолмаган ўқитувчилар салмоғи юқори. Айрим касб-ҳунар коллежларида махсус фан ўқитувчилари етишмайди, олий ўқув юртларида ўқитувчиларнинг қўнимсизлиги яққол кўзга ташланмоқда. Таълим тизими ходимларининг аттестациядан ўтказиш режасини бажаришга совуққонлик билан қаралмоқда. Аттестациядан ўтган ўқув муассасаларини аккредитация қилиш эса қонун ҳужжатларига мувофиқ ташкил этилмаган ҳолатлар ҳам бор.

Мактаб ўқувчилари кутубхоналарга яхши жалб этилмаётир. Текширилган мактабларда бу борадаги кўрсаткич 15-20 фоизни ташкил қилмоқда. Навоий давлат кончилик институтида эса асосан махсус фанлар ҳамда миллий истиқлол ғояси, тарих, этика, эстетика, педагогика, давлат ва ҳуқуқ асослари бўйича дарсликлар, ўқув қўлланмалари етишмайди. Педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтининг моддий-техника базаси, машғулотларни ташкил этиш тизими, дарс берувчи ўқитувчиларнинг тайёргарлик даражаси бугунги кун талабларига жавоб бермайди.

Йиғилишда «Таълим тўғрисида»ги Қонуннинг ижросини таъминлаш борасида вилоятдаги маҳаллий давлат ҳокимияти органлари фаолиятида қатор жиддий камчиликлар борлиги ҳам айтиб ўтилди.

Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижросини назорат қилиш, мазкур соҳада белгиланган фуқаролар ҳуқуқларини таъминлаш юзасидан вилоят прокуратура идоралари доимий иш олиб бормоқда. «Таълим тўғрисида»ги Қонун ижроси юзасидан ўтган даврда 14 та текшириш ўтказилган бўлиб, улар натижасига кўра 22 та тақдимнома киритилган, 83 киши расман огоҳлантирилган, 53 киши интизомий жазо ва 22 киши маъмурий жавобгарликка тортилган.

Йиғилишда, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар томонидан Ёшлар ишлари қўмитаси қарорларининг бажарилишига оид масала ҳам кўриб чиқилди.

Ф.САНАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ғўза ривожига эътибор

ТОШКЕНТ (ЎзА мухбири Замон Эшонқулов).

Оққўрғон туманида вилоят қишлоқ хўжалигида ислоҳотларнинг амалга оширилиши, шунингдек, ғўзага агротехник ишлов беришнинг аҳволига бағишланган йиғилиш бўлди. Унда мутасадди ташкилотлар раҳбарлари, туманлар ҳокимлари, ширкат хўжаликлари раислари иштирок этди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси И.Жўрабеков бошқарган ушбу йиғилишда вилоятда қишлоқ хўжалиги соҳасида ислоҳотларни рўёбга чиқариш борасида муайян ишлар амалга оширилаётгани таъкидланди. Ечимини кутаётган масалалар таҳлил қилиниб, мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдаланиш зарурлигига эътибор қаратилди.

Аксарият майдонлардаги чигит қайта экилиб, бир текис ундириб олинган бўлса-да, ғўзага ишлов беришда техникадан унумли фойдаланиляпти, деб бўлмайди. Ғўзанинг ривожи ўтган йилга нисбатан бирмунча ортда қолмоқда. Баъзи майдонларда бегона ўт босишига йўл қўйилган.

Йиғилишда вилоят пахтачилигидаги ҳозирги асосий вазифа культивация ишларини талаб даражасида ўтказиш, маҳаллий ўғитдан самарали фойдаланиш, зараркунанда ҳашорат ва бегона ўтларга қарши курашни кучайтиришдан иборатлиги таъкидланди.

Йиғилишда вилоят ҳокими У.Мирзақулов иштирок этди.

АҚШНИНГ ЯНГИ ЭЛЧИХОНАСИ ҚУРИЛИШИ БОШЛАНДИ

ТОШКЕНТ (ЎзА мухбири Бобур СОБИРОВ).

Тошкентда АҚШ элчихонасининг янги мажмуи пойдеворига биринчи ғишт қўйиш маросими бўлиб ўтди.

Тошкентда АҚШ элчихонасининг янги биносини қуриш тўғрисидаги битим мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг ўтган йил март ойида АҚШга буюрган расмий ташрифи чоғида имзоланган эди. 2002 йил майда Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси билан АҚШ элчихонаси ўртасида пойтахтнинг Юнусобод даҳасидаги 4,5 гектарлик майдонни харид қилиш тўғрисидаги битимга қўл қўйилди.

2006 йил январида мазкур ҳудудда янги элчихона мажмуи қад ростлайди. У етти бинодан иборат бўлади.

Дизайни АҚШнинг Hellmuth Obata + Kassabaum меъморлик компанияси мутахассислари томонидан ишлаб чиқилган янги мажмуада шарқона услублар ҳам кенг аксини топади. Бу эса ўз навбатида мажмуани ён-атрофдаги бинолар билан уйғунлаштирибгина қолмай, пойтахтимиз чиройига чирой қўшади. Қурилиш ишларини амалга ошириш учун АҚШнинг J.A.Jones Construction компанияси таклиф этилган. Мажмуа қурилишида, шунингдек, Туркиянинг "Айсел" компанияси иштирок этади.

Мажмуа пойдеворига биринчи ғиштни қўйиш маросимида сўзга чиққан АҚШнинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Жон Ҳёрбст, мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро муносабатлар жадал ривожланиб бораётгани, элчихона янги биносининг барпо этилиши ҳам бунга яққол мисол бўлишини таъкидлади. Элчининг айтишича, янги мажмуа мамлакатларимизнинг кундан-кун кенгайиб бораётган алоқаларини янада ривожлантириш, стратегик ҳамкорлик ришталарини мустаҳкамлаш, АҚШ дипломатик миссиясининг Ўзбекистондаги фаолиятини кенгайтириш имконини беради. Ж.Ҳёрбстнинг сўзларига қараганда, янги мажмуа фойдаланишга топширилгач, АҚШ элчихонасининг мамлакатимиздаги ходимлари сони қарийб икки баробар кўпаяди.

Маросимда Тошкент шаҳар ҳокими Р.Шоабдураҳмонов иштирок этди.

ЙОД ЕТИШМОВЧИЛИГИ

унинг олди олинмаса оқибати ёмон бўлади

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ижтимоий масалалар ва бандлик қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Эндокринология институти томонидан Фарғона шаҳрида «Йод етишмовчилиги ва унинг олдини олиш муаммолари» мавзусига бағишланган илмий-амалий конференция ўтказилди.

Конференцияда Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятларидаги тиббиёт органлари мутахассислари, солиқ ва божхона органлари, мазкур вилоятлардаги дон маҳсулоти ишлаб чиқариш акциядорлик уюшмалари ҳамда вилоятлар стандартлаш ва метрология бошқармалари вакиллари иштирок этдилар.

Маълумки, йод етишмовчилиги ҳолати жаҳон соғлиқни сақлаш тизимининг катта муаммоларидан биридир. Дунё аҳолисининг бир миллиардга яқини йод етишмовчилиги мавжуд бўлган ҳудудларда яшайдилар.

Анжуманда йод етишмовчилиги масаласи мамлакатимиз соғлиқни сақлаш тизимининг долзарб муаммоси эканлиги, чунки Ўзбекистон Республикаси, айниқса, Фарғона вилояти Марказий Осиёнинг йод етишмайдиган ҳудудларидан бирига жойлашганлиги, йод етишмовчилиги билан, айниқса, болалар, ўсмирлар ва аёллар касалланаётгани таъкидланди.

Тузларни йодлаш масаласи юзасидан ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Осиё ривожланиш банки каби қатор халқаро ташкилотлар, шунингдек, Япония давлати билан ҳамкорлик қилинмоқда. Улар мамлакатимизга ўзининг беғараз ёрдамини кўрсатмоқда. Лекин шунга қарамай инсон организми учун зарур бўлган йодга эҳтиёж тўла қондирилмаяпти.

Анжуманда йод етишмовчилиги ва унинг мониторинги, болалар эндокринологияси муаммолари ҳақида маърузалар тингланди ва муҳокама қилинди.

Йиғилишда сўзга чиққан мутахассис олимлар йод етишмовчилигининг олдини олиш учун давлат миқёсидаги миллий дастур ёки қонун ҳужжатлари қабул қилиниши лозимлигини таъкидладилар.

Конференция якунида мутасадди ташкилот ва органларга йод етишмовчилигининг олдини олиш борасида тегишли тавсиялар берилди.

Ўз мухбиримиз.

Ўзбек асали

Айни пайтда республика «Асал» уюшмаси тизимида 15 та асаларичилик хўжалиги бор. Асалари оилалари сони 5 мингтадан ошди. Бултур 1929228 минг сўм даромад олинди, унинг 60910 минг сўми соф фойда. Аммо булар мавжуд имкониятлар олдида мутлақо етарли эмас.

Шофиркон туманидаги Абу Али ибн Сино номли асаларичилик ширкат хўжалигида бўлиб ўтган республика илмий-амалий анжуманида тармоқни қандай қилиб оёққа турғазиш чора-тадбирлари ҳақида фикр алмашилди. Қорақалпоғистон Республикаси ва барча вилоятлардан келган асаларичилик хўжаликлари раҳбарлари, тажрибали, ҳаваскор асаларичилар юзага келган муаммоларни бартараф этиш йўллари ҳақида гапирдилар. Аниқ таклифлар билдирилди.

Анжуманда маълум бўлдики, соҳага бўлган муносабатни ўзгартириш — давр талаби. Эндиги гап илғор тажрибани, фан ютуқларини аниқ мақсадларга йўналтиришда.

Тоғ, чўл, қир-адирлар, сувли ерлардаги экинзорлар асалари учун энг севимли озуқа манбаи ҳисобланади. Республикамиз ҳудудининг ранг-баранглиги соҳани ривожлантириш учун катта сармоя талаб қилмаслигини кўрсатяпти. Бунинг устига экинлар асаларилар орқали чанглатилганда пахта толаси вазни, мевали дарахтлар, полиз экинлари ҳосилдорлиги ортиши кузатилган. Минерал ўғитлар ҳам, юксак агротехника усулларию, мелиорациялаш ҳам ҳосилдорликни оширишда асалари ўрнини босолмаслиги тажрибадан маълум. Энг муҳими, асалимиз табиий доривор сифатида дори-дармонлардан устун туради.

Анжуманда наслчилик ишларини яхшилаш, турли касалликларга қарши курашни кучайтириш, соҳага оид қўлланмалар, алабиётлар яратиш, зарур анжомлар, асбоб-ускуналар ишлаб чиқаришни тезлаштиришга оид фикрлар билдирилди. Яқин орада ўзбек асалининг чет элга экспорт қилиниши таъкидланди.

Абдуваҳоб ПИРМАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

КУЧ — БИЛИМ ВА ТАФАККУРДА

ЭРТАНИ ЎЙЛАБ ЯШАГАН БУЮКЛИККА ЕТАДИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Охирги икки ой ичида ушбу мавзу бўйича республика газеталарида эълон қилинган мақола ва хабарлар, радио-телевидение орқали эфирга узатилган эшиттириш ва кўрсатувларни таҳлил қилар эканмиз... Очиқ тан олиш керакки, жамғарма фаолияти, оммавий спорт тарғиботи билан боғлиқ кўрсатув ва эшиттиришлар, мақола ва хабарлар ҳали талаб даражасида эмас. Спорт журналистлари ўзлари ёритаётган масалалар моҳиятига чуқур кириб боролгани йўқ. Улар жамғармани тузишга оид ташкилий жараёнларни ёритиш билан чекланиб қолмоқда.

Жамғармани тузишдан кўзланган юксак мақсад-муддаолар, бу борада мутасадди раҳбарларнинг зиммасидаги масъулиятли вазифалар, мавжуд муаммо ва камчиликлар уларнинг эътиборидан четда қолаётир. Оммавий спорт тарғиботи мунтазамлилик касб этмаяпти.

Тўғри, мақола ва кўрсатувларнинг ҳар бирида спортнинг жамиятда соғлом турмуш тарзини шакллантиришдаги муҳим аҳамияти ҳақида мулоҳазалар бисёр. Бироқ уларнинг аксарияти юзаки ёки эгизак қиёфа акс эттирмоқда. Янаям очиқроқ айтадиган бўлсак, кеча бир нашрда билдирилган фикр эртага иккинчисида такрорланаверади.

Шу билан катта мақсад баён этилди гўё. Давомига рост-ёлғон рақамлар маржондай тизилаверади. Фалон вилоятда болаларни спорт билан мунтазам шуғуллантириш учун шунча данғиллама мажмуа қуриш керак. Мунча маблағ зарур. Қарабсизки, иккинчи жумланинг ўзида моҳият эсдан чиқади. Пойдеворсиз иморат қуришга киришилади. Бунинг отини, адашмасам, кампаниябозлик, деб атайдилар. Шундай иллатни одат қилгандан кўра, журналистик таҳлилга ўрин берилгани қандай яхши. Мисол учун, Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан болалар спортини ривожлантиришнинг тиббий-илмий асосларини яратиш бўйича ишлаб чиқилган тавсиялар таҳлили, жисмоний тарбияга оид ўқув адабиётлари, методик қўлланмалар таҳлили, "Соғлом оила" мусобақаларига тайёргарлик кўриш ҳамда ўтказиш таҳлили ва ҳоказо. Санайверсак мавзулар кўп. Ҳатто "Ўзбекенгилсаноат" уюшмаси томонидан болалар спорти учун яратилаётган кийимларнинг сифати, қулайлиги ва камчиликлари ҳақида мулоҳазали мақола ёзиш мумкин-ку.

Бу борада, аввало, ривожланган давлатлар тажрибасини танқидий ўрганиш фойдадан холи бўлмайди. Кузатувлар шуни кўрсатмоқдаки, республикамизда жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланувчилар жами аҳолининг 20 фоизига етмайди. Бу рақам ҳам мактаб ўқувчилари ва талабаларни қўшиб ҳисоблаганда тахминий олинган. Шу ўринда ҳозирги жисмоний маданият ва спортни оммалаштириш борасидаги аҳволимизни ўтган асрнинг 50-йилларидаги АҚШга қиёслаб, мулоҳаза юритиш маъқул кўринади.

Ўша пайтда АҚШда халқни спорт билан шуғуллантириш пишиб етилган муаммога айланган. Вазиятдан чиқиш мақсадида, масала моҳиятини чуқур таҳлил қилиш учун оз эмас, кўп эмас уч йил (1950-53) давомида махсус тадқиқотлар ўтказилди. Олинган маълумотларга давлат томонидан жиддий эътибор берилган ҳолда, ёшларни жисмоний тарбиялаш, омма орасида спорт маданиятини шакллантириш ишлари бўйича мамлакат Президенти ҳузурида кенгаш тузилди.

Мазкур кенгаш, биринчи навбатда, ўсиб келаётган авлодда янги тасаввур, янгича фикрлаш иштиёқини юзага келтириш билан шуғулланди. Бу оралиқда мавжуд спорт мажмуалари рўйхатдан ўтказилиб, қайта таъмирланди. Ҳаётни жисмоний тарбиядан айириб бўлмаслигини ҳис қилганлар (ижтимоий сиёсат натижасида, албатта — О.Р.) аста-секин ушбу иншоотлар сари юз бура бошлади.

Кейинчалик эса ҳар бир штатнинг маҳаллий шароитидан, талаб ва эҳтиёжидан, аҳоли қатламларининг қизиқишидан келиб чиққан ҳолда янги мажмуалар барпо этилди. Натижада АҚШда жисмоний ривожланиш учун интилиш ҳар бир фуқаронинг нафақат шахсий, ҳатто ватанпарварлик ишига айланди. Таъбир жоиз бўлса, спорт билан оммавий равишда шуғулланиш америкаликларнинг миллий хусусиятлари билан уйғунлашиб кетди.

Оммавий спорт ривожланган жойда чемпион ҳам бисёр бўлади, миллат ҳам соғлом ҳаёт кечиради.

Баъзи юртдошларимиз эътироз билдиришлари мумкин: ҳамма оммавий спортни ривожлантириш билан шуғулланса, Ватан байроғини кўтарадиган чемпионларни ким тайёрлайди? Бунинг жавоби тайин. Оммавий спорт ривожланган жойда чемпион ҳам бисёр бўлади, миллат ҳам соғлом ҳаёт кечиради. Мисол учун, яна Американи олинг. Айтингчи, қайси спорт тури бўйича АҚШдан чемпион чиқмаган? Олимпия ўйинларида умумжамоа ҳисобида биринчи ўринни эгаллаш учун ҳар доим қайси мамлакат даъвогарлик қилади? Бразилия футболининг йилдан-йилга юксакликка кўтарилиши шу спорт тури мамлакатда нақадар оммавийлашганининг натижаси эмасми?

Биз бундан тегишли хулоса чиқаришимиз, ибрат олишимиз зарур. Жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиш оммавий ҳаракатга айланмас экан, у миллат саломатлигига, пировардида, ақлий камолотга етишимизга лозим даражада хизмат қила олмайди. Аминманки, давлатимиз раҳбарининг бевосита ташаббуси билан бошланган саъй-ҳаракатлар натижасида 25 миллионли халқимизнинг асосий қисми оммавий спортга жалб қилинса, ундан бир миллиони катта спортга ўтади. Шу жараённинг ўзи мураббийларимизга бўлажак Олимпия ва жаҳон чемпионларини кашф қилиб беради.

Мулоҳазаларимизни ҳаракат моҳияти ҳақида бошлаган эдик. Зеро, бу амалиёт пойдеворининг жуда мустаҳкам бўлишини таъминлайди. Мамлакатимизда Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг фаолият кўрсата бошлагани ва унинг олдига қўйилган улуғвор вазифаларнинг асл моҳияти униб-ўсиб келаётган навқирон авлод онггига спортнинг сеҳрли жозибасини сингдириш, шу орқали эзгулик дарахтини парваришлашдир. Бу йўл бизни буюклик манзили сари элтиши аниқ.

Озод РАЖАБОВ.

«ЎЗ ЙЎЛИМНИ ТОПИБ ОЛДИМ»

Замонавий коллежларни битирган ёшлар шундай дейишяпти

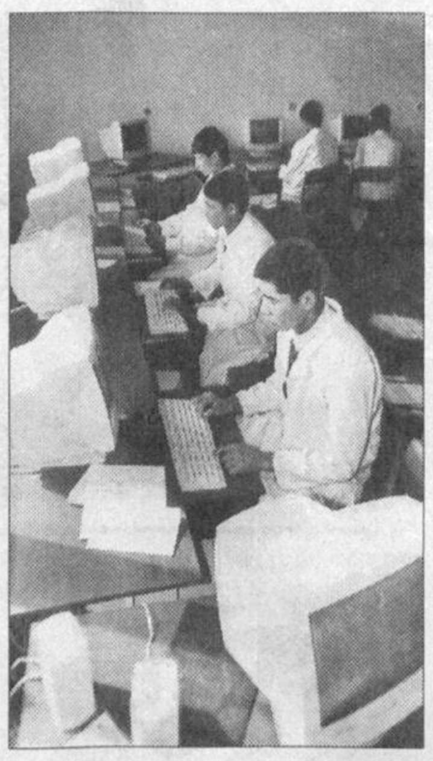

Ҳар қандай жамият, ҳар қандай халқнинг суянчи, таянчи ёш авлоддир. Юртнинг камоли, элнинг бахти ҳам ёшларнинг интилиши, ақлу заковати, билим ва малакасига боғлиқ. Шунинг учун ҳам ўз келажаги, эртанги кунини ўйлайдиган халқ, миллат ёш авлодни соғлом ва баркамол, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган инсонлар этиб тарбиялашни ўзининг асосий вазифаси деб билади.

Ёшларга дунё андозалари асосида таълим-тарбия бериш мақсадида мамлакатимизда эзгу ниятлар ила Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, ўзига хос таълим моделига асос солинди. Зеро, буюк келажакни баркамол авлод — доно, билимли, интилувчан ва қобилиятли ёшлар қуради. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури айнан ана шундай авлодни тарбиялаб, вояга етказишга хизмат қилмоқда. Дастурнинг бош вазифаси — янги турдаги ўқув юртлари, академик лицейлар, касб-ҳунар коллежларини барпо этиш, шу билан бирга таълим мазмунини тубдан такомиллаштиришдан иборат. Ваҳоланки, мамлакатимизга чет эл технологияларининг кириб келиши, тадбиркорлик, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш сингари ўзгаришлар янги мутахассисликлар ҳамда касб-ҳунар бўйича малакали кадрлар тайёрлашни тақозо этади.

"Билим ҳам ҳунар ол, қадрла уни,
Билим-ла ҳунар ҳам қадрлар сени", деб ёзган аллома Юсуф Хос Ҳожиб ҳам бу фикрни тасдиқлаб, билим ва ҳунар эгаллашга ундагани бежиз эмас.

Дарвоқе, касб-ҳунар коллежларини битирган йигит-қизларнинг бугунги аҳволи қандай? Улар ўзлари эгаллаган касб йўналишида ишлашяптими? Шу нуқтаи назардан айрим вилоятлардаги аҳвол билан қизиқдик. Навоий вилояти ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бошқармаси мутасаддиларининг берган маълумотига кўра, Қизилтепа агросервис қишлоқ хўжалиги коллежининг мактабгача тарбия мутахассислигини битирган 31 ўқувчининг беш нафари олий ўқув юртига ўқишга кирган. 26 нафари эса мактабгача тарбия муассасаларига ишга жойлашган. Шунингдек, Кармана қишлоқ хўжалиги коллежини битирган Салим Аҳмедов ва Хатирчи агросервис коллежи битирувчиси Анвар Отақуловлар Тошкент маданият институтига, Қизилтепа туманидаги "Бухоро" қишлоқ хўжалик коллежида ўқиган Наргиза Рустамова эса Бухоро давлат университетига ўқишга кирганини эшитиш нақадар ёқимли.

— Ўғлим Бобуржон Жиззах транспорт ва алоқа коллежини имтиёзли битиргандн, — деб ёзади таҳририятимизга йўллаган мактубида Жиззах туманидан Зоҳир Ҳамроев. — Ўтган йили Тошкент давлат аграр университетига кирди. Пухта билими туфайли "аъло" баҳоларга ўқияпти.

Ғаллаорол касб-ҳунар коллежини тамомлаган етти нафар мутахассис туман банкларида, ўн нафардан зиёди молия соҳасида меҳнат қиляпти. Демак, касб ўрганиш билан бирга ўқишни яна давом эттириш кўп жиҳатдан коллеж битирувчиларининг ўзларига, уларнинг қобилияти, билим эгаллашга бўлган интилишига ҳам боғлиқ.

Яна шуни айтиш керакки, айрим соҳалар бўйича ўқишни хоҳловчилар кўпчиликни ташкил қилади. Жумладан, Жиззах Олимпия заҳиралари коллежида 765 талаба бор. Бу даргоҳ ёшларнинг спортга ошно бўлишида муҳим роль ўйнамоқда. Бу ерни битирган ёшлар бошланғич синфларда жисмоний тарбия ўқитувчиси ҳамда спортнинг айрим турлари бўйича тренер-инструкторлик қилиши мумкин. Мамлакатимизда болалар спортини ривожлантириш ҳаракатлари кетаётган бир пайтда айнан мана шундай кадрларга эҳтиёж катта бўлиши, табиий.

Бундай далилларни бошқа вилоятлар мисолида ҳам кўплаб келтириш мумкин. Муҳими, ўқув жараёни замон талабларига жавоб берувчи, келажакни кўзлаб ишлаб чиқилган режа ва дастурлар асосида олиб борилаётганлиги боис бугунги коллежлар битирувчилари чуқур билим эгаллаш билан бирга бир неча касб-ҳунар эгаси — уста, кичик мутахассис бўлиб ўқишни тамомлаяпти. Коллежларнинг замонавий асбоб-ускуналар, ўқув-услубий қуроллар, кўргазмали воситалар, ахборот технологиялари, компьютерлар билан жиҳозлангани, ишлаб чиқариш таълими замонавий устахоналар ва корхоналарда амалиёт билан боғлиқ ҳолда олиб борилаётгани алоҳида диққатга сазовордир. Буларнинг бари ёшларнинг нурли келажагини ўйлаб қилиняпти.

Республика Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими марказидан олинган маълумотларга кўра, ўтган 2001-2002 ўқув йилида 120 та коллежни 24510 нафар ўқувчи битирган. Битирувчиларнинг 20188 нафари бугунги кунда ўз мутахассислиги ёки унга яқин соҳаларда турли тармоқларда меҳнат қилмоқда. Улардан 1649 нафари республикамиз олий ўқув юртларида ўқишни давом эттирмоқда.

Вилоятлардаги аҳвол билан танишганимизда қуйидаги манзарага дуч келдик. Масалан, Навоий вилоятида ўтган ўқув йилида коллежларни 1003 ўқувчи тугатди. Уларнинг 856 нафари ишга жойлашган бўлиб, олий ўқув юртларига 47 нафари ўқишга кирган. Эътирофли томони шундаки, Навоий кончилик, Зарафшон саноат, Навоий қурилиш касб-ҳунар коллежлари битирувчилари юз фоиз ишга жойлашган. Улар Навоий кон-металлургия комбинати корхоналарида, "Навоийазот" ишлаб чиқариш бирлашмаси, "Навоийгаз" шўъба корхонаси, қурилиш бошқармалари тизимида ишлашяпти. Бу йил эса коллежларни 879 нафар ўқувчи битирмоқда. Уларнинг ҳаммаси амалий машғулотлар ўтказган жойларда ишга жойлашиши режалаштирилган, чунки аввалдан тузилган шартномалар мавжуд.

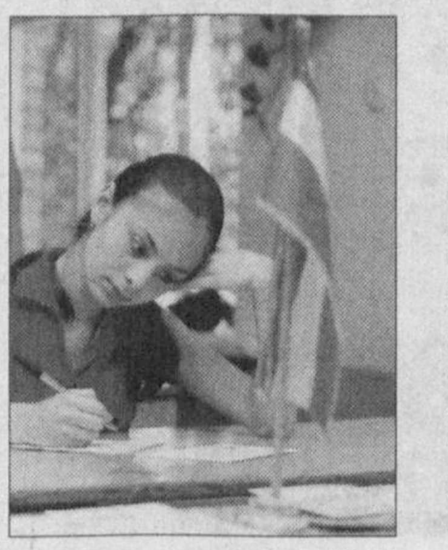

Жиззах вилоятида эса аҳвол бироз бошқачароқ. Ўтган йилги 5423 нафар битирувчиларнинг 4509 нафари ишга жойлашган, 329 нафари олий ўқув юртларига ўқишга кирган. Ҳарбий хизматдагилар сони 170 нафар. 415 нафар битирувчи эса қандай иш билан машғул эканлиги маълум эмас. Жойлардан олинган ана шундай маълумотларга кўра, республика миқёсида 10 фоизга яқин, жумладан, Бухоро вилоятида 19, Сурхондарё ва Фарғона вилоятларида 14 фоиз битирувчилар ишга жойлаша олмаган.

— Касб-ҳунар коллежлари битирувчиларини иш билан таъминлаш мақсадида барча ҳудудларда иш берувчилар билан таълим муассасалари ўртасида шартномалар тузиляпти,— дейди Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази раҳбарининг ўринбосари Убайдулла Усмонов. — Марказ ва унинг ҳудудий бошқармалари жойлардаги ишлаб чиқариш корхоналари билан ҳамкорликда ёш мутахассисларни ишга жойлаштириш, шунингдек, вилоят миқёсида кичик мутахассисларга бўлган эҳтиёжни ўрганишни давом эттирмоқда.

Бу борада, назаримизда, меҳнат бозори эҳтиёжини ўрганиш тизими ҳали шаклланмаган. Балки шундандир, қатор мутахассисликлар бўйича туманларнинг йиллик талаб ва эҳтиёжи ўртасида номутаносиблик вужудга келяпти. Чунончи, Жиззах вилоят қишлоқ хўжалик коллежларида талабалар сони кам. Тиббиёт коллежларида ўқишни хоҳловчилар эса жуда кўп. Ваҳоланки, коллежларни тугатган ёшлар, айниқса, халқ хўжалиги учун жуда зарур бўляпти.

— Бу борадаги муаммоларни ҳал этиш учун, аввало, ёш мутахассисларни ишга жойлаштириш масалалари бўйича Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги бандлик хизмати, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатасининг жойлардаги ташкилотларининг масъулиятини ошириш ҳамда маҳаллий ҳокимликларнинг фаолиятини жонлантириш мақсадга мувофиқ, деб ўйлаймиз, — дейди У.Усмонов. — Шунингдек, ҳиссадорлик жамиятлари, ташкилотлар ва муассасалар ҳамда кичик ва ўрта бизнес корхоналари билан барча ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўртасида ишга жойлаштириш бўйича тузилган шартномаларнинг тўлиқ бажарилишини таъминлаш керак. Шу билан бирга, соҳалар бўйича мавжуд иш ўринлари, мутахассисликларга бўлган эҳтиёж тўғрисидаги маълумотларни оммавий ахборот воситаларида кенг ёритиш ҳам самара беради.

Жойларда ўтказилаётган "Очиқ эшиклар куни", ёшларни ҳунар ўрганишга ундовчи турли номдаги танловларнинг мунтазам ўтказилиши ҳам бу муммоларнинг ечимида асқотади.

Бундай танловлар коллежларга ўқувчиларни жалб этиш палласидагина эмас, балки мунтазам равишда маҳалла фаоллари, ота-оналар билан биргаликда олиб борилса, кўнгилдагидек натижа бериши, шубҳасиз. Навоий, Жиззах вилоятларида бундай танловлар ўтказилаётганини алоҳида эътироф этиш лозим. Андижон шаҳри ва туманларида эса йилнинг ҳар чорагида меҳнат ярмаркалари ўтказиляпти. Прокуратура балоғат ёшига етмаганларни ўрганиб чиқиб, ташкилотлар билан ҳамкорликда бўш иш ўринлари ярмаркасини ташкил этган. Албатта, бошқа ҳудудларда ҳам бундай тадбирлар уютиришни йўлга қўйиш фойдадан холи бўлмайди.

Юртимиздаги ҳар бир оила, ҳар бир ота-она ўз фарзандини бахтли-саодатли бўлишини орзу қилади. Мамлакатимизда ўз мустақил фикрига эга, мустаҳкам иродали, чуқур билимли, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган соғлом ва баркамол авлодни вояга етказиш билан боғлиқ барча имкониятлар яратиляпти.

Айтинг, қайси бир мамлакатда ёшлар бизнинг юртдагидек эъзозланади. Қай бир элатда эртанги кун эгаларига бунчалар эътибор, рағбат кўрсатилади. Юртбошиси ўз дилбандидек кўриб, ўғлонлари, қизларини меҳр ила парваришлаётган, гард юқтирмай ардоқлаётган, келажаги учун дилдилдан қайғураётган элдагина бу воқеликка айланяпти...

Умида ФАЙЗИЕВА,
"Халқ сўзи" мухбири.

Халқаро ҳамкорлик

АҚШнинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси жаноб Жон Хёрбст республикамиз Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда амалга ошириладиган икки янги лойиҳанинг тақдимот маросимида иштирок этди.

Ўзбек мактабига эътибор

Мазкур лойиҳалар мамлакатимиздаги бошланғич ва ўрта умумтаълим мактаблари ўқувчиларини қўллаб-қувватлашга қаратилган ҳамда АҚШ халқаро ривожланиш агентлиги томонидан маблағ билан таъминланади.

«Ўзбекистон мактаблари учун компьютерлар» деб номланган биринчи лойиҳага биноан республикамиз мактаблари 1028 дона компьютер, уларга дастурий таъминот, ёрдамчи ускуналар ва китоблар олдилар. Шу тариқа ўқувчиларимиз энг янги компьютер технологиялари, шу жумладан, Интернетда ишлаш имкониятига эга бўлади.

Иккинчи лойиҳа 3,5 миллион АҚШ долларига баҳоланган бўлиб, у ўқитувчиларимиз малакаси ва ўқиш дастури сифатини ошириш билан бирга синов учун танланган маълум миқдордаги мактаблар инфратузилмасини ривожлантириш мақсадини кўзлайди.

Муфтилла ЮСУПОВ.

ПИШИҚЧИЛИКНИНГ ҒЎРА ГАПЛАРИ

Яқинда бир танишимни учратиб қолдим. Парда Ашуров. Қизириқ туманидан. Олий маълумотли ўткир чорвадор. Ўткирлиги шундаки, жамоа чорвачилиги, аниқроғи, чорва жамоаники деган гапнинг таги пучлигини, эгаси йўқ мулкнинг тагига сув қуйиш бир қултум сувни ичишдек осон эканлигини амалда кўрсатганлардан бири.

Ашуров ҳозир тадбиркор. Мингта қорамоли бор хўжаликнинг бош зоотехниги ва раиси бўлиб ишлаган йиллари у билан кўп гаплашганман. Пойабзалига чанг қўниб юрарди. Ҳозир... бошқачароқ. Тиллари бийрон. Қадамлари дадил. Деҳқончилик қилаётганмиш. Тўрт-беш «КамАЗ»ни тўлдириб пиёз сотганмиш. Ҳалоли бўлсин. Топгани тўйларга буюрсин, деймиз.

Орадан кўп ўтмай иккинчи бир танишим билан қилган суҳбатим ҳам томорқа, сабзавот ҳақида бўлди.

— 12 тонна карамнинг килосини Олтинсойдаги сабзавот қуритиш корхонасига 15 сўмдан сотяпман, — деб қолди ўша бандихонлик Бахтиёр Ҳамроев. — Ҳисоблаб чиқдим, зўрға уруғининг пулини қоплар экан.

— Нега арзон сотаяпсиз?

— Шунисигаям шукур, — дейди Бахтиёр. — Карамни сақлаб бўлмайди. Сотай десанг — харидор йўқ. Кўчага чиқариб тўкиш увол.

— Пиёз экинг эди...

— Ҳамма пиёз экса, у ҳам ўн беш сўм бўлиб қолармиди?

Ана, кўз олдимизда икки манзара. Бир томорқа эгаси хирмон кўтариш билан «Нексия» сотиб оляпти. Бошқаси бўлса ўшандай меҳнат қилиб, уруғ пулини зўрға чиқариб олаётганига шукур қилади. Учинчи бир деҳқон бўлса, тўғриси, меҳнатига, қўшимча уруғ пулига ҳам куйиб қолганидан афсусда.

Хўш, бунга не сабаб, Бахтиёрга ўхшаш укамизнинг пиёз ё сабзи ўрнига карам экканими? Ёки унинг бозорни билмаганими? Умуман, томорқачининг бозори қандай ишлаяпти?

Долзарб мавзу

Аввало, Бахтиёр Ҳамроевнинг бизга ҳозиргина эслатиб ўтган Олтинсойдаги корхонаси ҳақида. У бундан йигирма йиллар илгари қурилган ва сабзавот-мева қуритиш заводи, деб атаб келинган. Ҳозир «ИАСТ ВИСТ» қўшма корхонаси, деб юритилади. Тошкентлик сармоядорлар сотиб олиши билан ускунлари занглай, деб қолган корхона бугун ишламоқда. Иккита дошқозон ўрнатилди. Хориждан қўшимча линия олиб келинди. Икки юзтага яқин иш ўрни очишди.

— Ҳозир икки-уч сменада ишлаб, бир кеча-кундузда 30-35 тонна сабзавотни қайта ишлаяпмиз, — дейди корхона ходими Аниса Айдашева. — Хорижга 37,9 минг АҚШ доллари қийматидаги қуритилган сабзавотни экспорт қилдик.

— Сабзавотни... карамни сув текин нархда сотиб олаётган экансизлар...

— Тўғри, қилаяпмиз, — дейди Айдашева. — Сабаби деҳқон дўпписи бошига тор келиб, яъни моли бошқа жойда ўтмай қолганда бизни эслайди. Олдин шартнома тузишни ўйламайди. Шартнома маҳсулот ҳажми, унинг нархи, ўзаро тўловларга кафолат. Бу борадаги камчиликлар ўзимизга ҳам ноқулайликлар туғдирмоқда. Сабзавотнинг айрим турларини бошқа вилоятлардан ташиб, қайта ишлаган пайтларимиз кўп бўлган.

Карам эккан деҳқон Айдашеванинг гаплари тўғрилигини эътироф этади. Ва айни пайтда, корхона мунтазам фаолият кўрсатса бир йилда 10 минг тоннача мева-сабзавотни қайта ишлаши мумкин. Бу вилоятда етиштирилаётган мева-сабзавотнинг олти-еттидан бир қисмига тўғри келади. Маҳсулотнинг қолганини қаёққа сотамиз, дейди.

Деҳқоннинг ҳалиғида жон бор. Вилоятда жами суғориладиган ерларнинг бешдан бир қисми, салкам 60 минг гектари — томорқа. Томорқа эгаси ширкатчидан ҳам ва ҳатто, фермердан ҳам яхши ишлайди. Мўл ҳосил етиштиради. Масалан, биз айтиб ўтган томорқаларнинг ярмида — 30 минг гектарида сабзавот етиштирилиб, унинг ҳар гектаридан ўртача 200 центнердан ҳосил олинди, дейлик. Бу 600 минг тонна маҳсулот дегани. (Статистик ҳисоботларда бу рақам анча камтарона кўрсатилади). Бу «ИАСТ ВИСТ» корхонаси учун ҳам, ички бозор учун ҳам кўп. Ҳалиямки деҳқоннинг «КамАЗ»чи биродарига раҳмат. Бойсун тоғининг довонлари оша жанубнинг эртапишар сабзавотию полизини, мевасию ерёнғоғини бошқа ҳудудларга элтиб сотади. Томорқачининг юкини енгиллаштиради.

Ана энди, Сурхондарёнинг ўзида сабзавотни тайёрлайдиган ташкилотлар йўқми деган саволни беришингиз мумкин. Бор. Вилоят «Матлуботсавдо» ҳудудий акциядорлик компанияси тизимининг ўзида қирқтага яқин ҳисобрақами, тошу торозиси, ичкарисида ҳатто автомобиль пойгаси ўтказса бўладиган омборхоналари бор.

Улар 88 минг тонна мева-сабзавот тайёрламоқчи. Бу 2003 йилнинг режаси. Бугунги пишиқчилик кунлари қилаётган ишлари — ҳаминқадар. 12 минг тоннадан кўпроқ маҳсулот тайёрлаган. Шундан 60 тонна сабзавотни экспорт қилган, холос.

— Тижорат банклари ишимизга тўсқинлик қилаяпти. Маҳсулот харид қилишимиз учун бизни нақд пул билан таъминламаяпти, — дейди компания тайёрлов бошқармаси бошлиғи Бахтиёр Қодиров.

Энди қаранг: кредит йўқ. Компаниянинг томорқачилар билан тузган шартномалари оз (45 минг тонна). Умумий товар айланмасининг қишлоқ хўжалик маҳсулотлари савдосига тегишли улуши ҳам ўзига яраша — 15 фоиз атрофида. Ва, энг қизиғи, бутун вилоят ҳудудидаги савдо хизмати ўзимизники, деб турган компаниянинг мева ёки сабзавотни қайта ишлайдиган цехи — корхонаси йўқ. Мева-сабзавотнинг улгуржи савдосини ташкил қилишни гапирмаса ҳам бўлади.

Мана, нима учун кечагина килосининг нархи 200-250 сўм бўлиб турган карам 15 сўмга тушиб қолади. Ва аксинча, 50 сўмга сотилаётган картошкани эртаси куни харидор 400 сўмга ҳам тополмай қолади.

Томорқачининг битта камчилиги бор. Маҳсулотини у эртага сотаман, деб тайёрлаб қўйишни ўйламайди. Шундай қилишга, тўғриси, имкон, жой тополмайди. Жойи, имконияти борлар бўлса, бир иш билан зиммаларидаги юкни бошқа бировга юклаб қўйишмоқчи бўлади. Натижада бу томошалардан сўнг, табиийки, томорқачининг ҳам, харидорнинг ҳам паришонликлардан сочларининг оқлари қуюқлашгандай бўлади.

Маҳсулотини 15 сўмга сотган Ҳамроевдан мен томорқангизда яна карам экасизми, деб сўрадим.

— Экаман, — деди у қатъий. — Ишламасам томорқамни ажриқ босиб кетади. Бургага аччиқ қилиб кўрпа куйдириб ўтирсам, карамни бошқа вилоятлардан ташиб келишга тўғри келар. Экаверамиз. Ишлайверамиз.. Лекин тайёрловчилар, қайта ишловчилар, экспорт билан шуғулланувчилар ҳам ўз ишларини ажриққа бостириб ўтирмасалар бўларди.

Ҳамроев ҳақ гапни айтди. Воҳанинг томорқалари, пайкаллари обод. Тайёрловчилар, бошқа тегишли идоралар ҳам ишлари, ҳисоб-режаларини ғовлатиб ўтирмасдан, деҳқонга бақамти, мададкор бўлса, нур устига аъло нур бўлмайдими?!

Олимжон УСАНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚИЗИЛ АЖДАҲО КОМИДА

ёхуд ривожланган социализм «неъматлари»

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида сўзлаган нутқида мамлакатимизни демократлаштириш билан боғлиқ муҳим вазифаларни белгилар экан, жумладан, шундай деди: "Биз учун энг асосий, энг муҳим устувор мақсад тенгсиз олий неъмат — мустақилликни бундан буён ҳам асраб-авайлаш, ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш бўлиб қолаверади".

Бироқ Юртбошимизнинг юрагидан отилиб чиққан бу хитобнинг қанчалик долзарблигини ҳаммамиз ҳам тўла англаб етаяпмизми?

Тўғри, қарийб ўн икки йиллик мустақил ҳаёт даврида биз унинг неъматларига анча кўникиб қолдик. Бундан фақат қувониш керак, албатта. Лекин, Президентимиз таъкидлаганидек, мустақиллик "осмондан тушган шунчаки неъмат эмас". Истиқлолимиз кўп йиллик курашлар, беҳисоб қурбонлар, минглаб кишиларнинг изтироблари ҳосиласидир. Ана шу туфайли ҳам шўролар даврида кўрган-кечирганларимизни унутишга мутлақо ҳаққимиз йўқ.

* * *

...Навоий ҳазратлари ўз салтанати устунларини зулм лойи билан қурган подшоҳларни беҳисоб ганж устида ётган аждаҳога, бундай ҳукмдорлар қўл остида хизмат қилишни эса, аждаҳонинг ҳар сонияда бир ютиниб, ямлаб юбориши мумкин бўлган очофат оғзида кун кўришга қиёслаган эди.

Чор Россиясининг ҳокимиятини ағдариб, тарих саҳнасига чиққан шўролар ўзларини на подшоҳ ва на император, деб аташар, аксинча, янги русум номлар билан омма қаршисида адолатпарвар ҳукумат ролини ўйнашарди. Бироқ, номлар ҳар қанча ўзгартирилмасин, моҳият ўша-ўшалигича қолган, байроғидан тортиб майдонигача қон рангини олган салтанат коми муттасил равишда қурбон талаб қиларди..

Аллома шоир Ғафур Ғулом:

"Тақдирин қўл билан
яратур инсон,
Ғойибдан келажак бахт —
бир афсона"

деганди. Бугун ўзбек миллати ҳам ўз тақдирини ўз қўли билан яратиш ҳуқуқига эга бўлган экан, бу ҳуқуқни қўлда сақлаш, ундан тўла ва мукаммал фойдаланиш масъулияти ҳар биримизнинг зиммамиздадир. Зеро, ғойибдан келажак бахтни — кимдир қачондир келиб бизга нимадир қилиб беришини кутмоқ ҳам, бир афсонани — кимдир қачондир келиб бизга нимадир қилиб берганини соғиниб қўмсаб ўтирмоқ ҳам ўзини ҳурмат қилган миллат учун ор саналади.

Афсуски, катта авлод вакиллари орасида, уларнинг дурагайлашган тили билан айтганда, "настольгияга берилаётган", ўзимизнинг жайдари тилимиз билан айтсак, хўрлик кунларини йиғламсираб қўмсаётган кимсалар ҳам, онда-сонда бўлса-да, учраб турибди. "Йўқолган пичоқнинг сопи тиллодан" эканини зўр бериб исботлашга уринаётган бундай кишилар наздида шўро ҳукумати ўта халқпарвар, камбағалпарвар, адолатпарвар, инсонпарвар ва яна нимапарвардир бўлган.

Инсоний ҳаёт қадрини дўкондаги колбаса нархига қиёслаб ўлчайдиган бу одамлар, айниқса, ўтган асрнинг 70-80-йилларини айрича энтикиш билан қўмсашади, бу паллани, "ўзимиз сезмай ўтказиб юборган коммунизм даври", деб аташни хуш кўришади. Мустақиллик даврида ошкор бўлган тарихий ҳақиқат — биродаркушлик уруши ва колхозлаштириш сиёсати, 30-50-йиллардаги қатағон даври, иккинчи жаҳон уруши ва ундан кейинги очарчилик, 80-йилларда "пахта иши" билан боғлиқ равишда ўтказилган сўнгги қатағон кирдикорларини бу кимсалар кўрган бўлса-да, "ривожланган социализм йиллари"ни шўро давлатининг қонли тарихидан алоҳида ажратиб эслашга уринадилар. Улар айни давр билан боғлиқ бошқа шафқатсиз фактларни эслашдан зўр бериб қочишади.

Хўш, ўша "коммунизм йиллари"да миллатнинг тили, дили, қалби не ҳолга солинганди? Нима учун Марғилонда тўқилган атласни ўзбек Масковдан бориб олиб келар ва бунинг учун "чайқовчи" тамғасига эга бўларди? Декабрнинг охирига қадар даладан қайтмай, олти миллион тонна пахта етиштирган ўзбекнинг косаси нега оқармасди? Бу халқнинг бошига нега тонналаб бутифос сепиларди? Унинг жигари ириб оққан фарзандлари хунига ким жавобгар бўларди? Ҳар йили тонналаб олтин қазиб топширган миллатнинг номи нима учун "боқиманда" аталди?! Ўзбекистондан олиб кетилган бир йиллик пахта толасининг ўзидан 25 миллиард рубль даромад олиниб, бизга "дотация" сифатида 2,5 миллиард рубль берилганига нима дейсиз? "Дарё-дарё қабул қилиб, томчи-томчи улашадиган" Иттифоқ раҳбарларининг "сизлар бизларсиз мутлақо яшай олмайсизлар", деб уқтиришларини қандай тушуниш мумкин эди?

Агар эҳтиросга бериладиган бўлсак, юқоридаги сингари саволлар ўз-ўзидан "қайнаб" чиқаверади. Бироқ бугун биз учун ўзаро савол талашиш эмас, балки бошимиздан кечган барча кўргуликларнинг асл моҳиятига етиш, уларни ақл элагидан ўтказиб, тегишли сабоқ чиқариш муҳимроқ туюлади.

* * *

Чор мустамлакачиларидан идора пештоқидаги ёзув билангина фарқланадиган шўролар иттифоқчи республикаларга нисбатан ўзининг хўрлов ва зўрлов сиёсатини узлуксиз равишда ўтказган. Фақат бу сиёсат шундай маккорона усулда амалга оширилганки, асл моҳият оддий халқ кўзидан панага яширилиб, ҳар қандай ҳаракат шу халқ манфаати йўлида қилинган иш сифатида тақдим этилган.

Марказ барча республикаларни ўз панжасида ушлаб туриш мақсадида, миллий кадрларни бошқариш масаласига айрича диққат билан ёндошган. Ўз мақсадига етишиш учун эса ҳеч қандай қабиҳ усуллардан ҳам қайтилмаган. Ўзи чизган чизиқдан чиқмайдиган, лаббайгўй, ҳамма масалада "есть!" дея честь бериб туришга тайёр кадрларни тайёрлаш сиёсатида комсомол ва партия мактабларида ўқитиш, Марказдан "вакиллар отряди жўнатиб ёрдам бериш", комфирқанинг республикалардаги барча иккинчи секретарларини Масковдан юбориш сингари тажрибалар очиқ расмий йўл ҳисобланса, маҳаллий кадрларни бир-бирига қарши қўйиш, қайраш, амал-эътибор ваъдалари билан авраб, турли гуруҳларга бўлиб юбориш ва уларнинг бирлашишига йўл бермаслик пинҳона усуллар саналарди. Ҳатто ҳозирги кунгача ўз таъсирини йўқотмаган маҳаллийчилик иллатлари ҳам, аслида, айни ўша сиёсат маҳсулидир. Бунда турли ҳудудлардан етишиб чиққан кадрларни бир-бирига гиж-гижлаб, бирини рағбатлантириш эвазига бошқасига пишанг бериш кенг тарқалган усул ҳисобланган.

Шўро ҳукуматининг охирги даврларда ўйлаб топган разил усулларидан яна бири шу эдики, аввал маҳаллий раҳбарият вакиллари ўртасида бир-бирига қарши кайфият вужудга келтирилиб, кейин ҳокимият тепасида турган ўз миллатдошидан норози бўлганларни Марказга ишга чақириларди. Улар орқали эса республикада қолган "норозилар"дан амалдаги раҳбарият ҳақида "компромат" йиғиларди. Бунинг давоми сифатида "Марказга чақирилган одам тез орада республикага раҳбар бўлиб боради" деган овозалар тарқатиларди. Марказга борган кадрнинг эса юртдаги раҳбариятни обрўсизлантириш ишига ёрдам бериши гўё қарздек ҳисобланарди.

Ўз навбатида маҳаллий раҳбарлар ёдига "шамол бўлмаса, дарахтнинг шохи қимирламайди" деган мақол солинар, улар Марказдаги юртдошининг "кирдикорларини" фош этиш, уни ёмонотлиқ қилиш кампаниясига тортиларди. Қарабсизки, бу сафар ҳам "сопи ўзидан чиқар" — ҳар икки томондан тайёрлаб берилган "ўта муҳим материалларга" эга бўлган Марказ республика раҳбарияти, демак, бутун ҳаёти тизгинини яна-да қаттиқроқ қўлга олар, улардан мавриди келганда максимал тарзда фойдаланарди.

Гапимиз қуруқ бўлмаслиги учун ўша "ривожланган социализм йиллари" юз берган, ҳозирга қадар тарихчиларимиз, жамиятшуносларимизнинг эътиборидан четда қолиб келаётган, турли миш-мишлар ўровида турган муҳим воқеаларга диққатингизни жалб қиламиз.

Бу воқеаларнинг бошланиши 1969 йилнинг апрелига тўғри келади. Ўша пайтда ўзбекистонликларнинг севимли футбол командаси "Пахтакор" олий лигада тўп сурар, унинг Тошкентда бўладиган ҳар бир ўйинига 40-50 минг нафар атрофида ишқибоз тўпланарди. Бу сафар команда Москванинг "Торпедо"сига қарши ўйинга тушади. Бироқ, ҳар қанча ҳаракат қилмасин, ҳакамнинг пойтахт командасига ён босиши натижасида, "Пахтакор" мағлубиятга учрайди. (Ҳамма соҳада бўлгани сингари спорт соҳасида ҳам миллий республикалар манфаати очиқдан-очиқ камситилар, масалан, футболда асосий эътибор Марказ ва Украина командаларига қаратиларди!)

Мағлубиятдан, бунга қўшимча — ҳакамнинг адолатсизлигидан аламга тўлган ёшларнинг айримлари стадиондан чиқиб, Навоий кўчасидаги ва Комсомол кўли атрофидаги дўконлар ойналарига тош отишади, автомобилларга шикаст етказишади, кўчада кетаётган аёлларга тегажоғлик қилишади.

Шу ўринда, мавриди келди, муҳим бир фактни эслатиб ўтамиз. Ўша йиллари стадионга томошабинларнинг жуда кўп йиғилиши, қолаверса, шаҳар транспорти ҳозиргига қараганда анча кам бўлгани туфайли, ўйин тугагач, стадион атрофида транспорт қатнови тўлиқ тўхтатилар, деярли ҳамма уйига пиёда қайтарди. Одатда, ўзбек аёллари шомдан кейин кўчаларда ёлғиз юрмас, боз устига турфа кайфиятда ўйиндан чиқажак эркаклар нигоҳидан ўзларини панада тутишарди.

Биласизки, шу воқеадан роппа-роса уч йил аввал — 1966 йилнинг апрелида Тошкентда зилзила рўй берган, шаҳарни қайта тиклаш кампанияси бошланиб, юртимизга шимолнинг кўплаб шаҳар-қишлоқларидан минглаб русийзабон одамлар йўлланганди. Албаттаки, улар бу юртга фақат қўлларидаги белкурагу чўқмор билан эмас, балки ўз дунёқараши, ахлоқ, кийим-бош ва юриш-туриш кўникмалари билан ҳам кириб келишган. Ўз-ўзидан, масалан, Саратовда оддий туюлган нарса Тошкентга ботмаслиги, Тамбов кўчасида мумкин бўлган ҳолат Тошкентда эриш туюлиши ҳам табиий эди.

Шу ўринда айни уч йил мобайнида республикада жиноятлар сони кескин ошиб борганини алоҳида таъкидламоқ керак. Юқоридаги воқеалар муносабати билан тайёрланган расмий маълумот муаллифлари, ўзлари хоҳлаб-хоҳламай, қуйидаги фактларни ошкор қиладилар: "Республикада жиноятчилик йилдан-йилга ўсиб бормоқда. 1966 йилда 22.473та жиноят қайд этилган бўлса, 1967 йилда — 22.796та, 1968 йилда — 24.783та, 1969 йилнинг ўтган тўққиз ойи давомида эса 18.970та ёки ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 5,1 фоиз кўп жиноят содир этилган. Ундан ташқари, кейинги уч йил ичида 125 минг киши жамоат тартибини бузганликда, 120 минг киши майда безориликда айбланган, 230 минг одам ҳушёрхоналарга олиб келинган". (Ўзбекистон КП. МК Бюроси йиғилишининг 114-сон протоколи материалларидан. 1969 й. 29 декабрь.) Ҳарқалай, 1966 йилга қадар мўътадил аҳвол сақланган республикада жиноятчиликнинг бирданига ўсиб кетиши ҳамда ҳушёрхоналарнинг тўлиб-тошганида фақат маҳаллий аҳолини айбдор санаш тўғри эмас эди.

Бояги безори болалар қўлига тушган 7 нафар жабр кўрганларнинг айримлари ҳам мана шу — "интернационал бурчини бажаргани келган" аёллар бўлиб чиқади. Бугунги тил билан айтганда, 14-20 ёшли футбол фанатлари бу аёлларни ҳақоратлаб, кўзлари кўникмаган калта кўйлакларини йиртиб юборадилар. Бундай тартиббузарликларнинг олдини олишга тайёр бўлмаган ички ишлар ходимлари саросимага тушиб, ёшларни тўхтатишга улгурмайди. Милиция, қилғиликни қилган беш-олти ўспиринга қўшиб, қўлига тушганки одамни (29 кишини) тутишга бошлайди. Милиция ходимларининг ҳатто шу ҳаракатиёқ тартиббузарликка чек қўяди, одамлар тинчланиб, уйига тарқайди.

Албатта, бу ножўя ҳаракатларни оқлаш, унинг сабабчиларини жазосиз қолдириш фикридан ҳамма сингари биз ҳам жуда узоқмиз. Бироқ атайин уюштирилмаган, аввалдан режалаштирилмаган ва аксарият қисми балоғатга етмаган ўсмирларнинг бебошлигини миллатчилик, деб баҳолаш, бу ҳодисадан уюшган жиноятчилик илдизини излаш бориб турган адолатсизлик экани ҳам кундай равшан. Афсуски, воқеаларнинг кейинги ривожи айни шу адолатсиз ўзанга буриб юборилган.

Футбол ўйинидан кейин бўлиб ўтган ҳодисаларга миллатчилик рангини бериш, республикада мана шундай уюшган ҳаракат мавжуд, деб оламга жар солиш, шу орқали республика раҳбарияти тилини қисиқ қилиб қўйиш кимларгадир жуда зарур бўлган бўлса керакки, ёшларнинг шу кунги безорилиги ўзидан кейин яна узоқ йиллар ғалати акссадо беришда давом этади..

Яъни "Пахтакор" ўйинидан кейин бошланган катта ўйинда ҳам машъум сценарийга тўла амал қилинади. Боя айтилган "халқпарварлик"дан оғишмаган ҳолда, аввало, "оддий халқ вакиллари" номидан турли идораларга кетма-кет аризалар уюштирилади. Жумладан, В.Смирнов деган кимса номидан СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н.В.Подгорнийга, "Правда" газетаси редакциясига, Ўз.ССР Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш.Рашидов номига аризалар йўлланади. Бу аризаларнинг умумий руҳини тасаввур қилишингиз учун уларнинг биттасидан айрим кўчирмалар келтирамиз: "Ҳурматли ўртоқ Рашидов! Биз айнан сиз раҳбарлик қилаётган Ўзбекистоннинг сиёсий ҳаётида миллий масалаларда вужудга келаётган хавфли тенденциялардан сизни огоҳ қилишимиз зарур", — деб бошланган дағдағали хатида у ўзбек халқини нафақат миллатчиликда айблайди, балки миллий кадрларни, ўзбек зиёлиларини, юртимиз олимларини, ўзбек талабаларини ғирт саводсизларга чиқариб қўяди. "Республиканинг барча олий ўқув юртларидан ўзбек бўлмаган талабалар сиқиб чиқарилиб, уларнинг ўрнини ўзбек талабалари эгалламоқда, — деб ёзади у ўз хатида. — Уларнинг кўпчилиги ўқишга тайёрланмаган, ўзлаштириши паст, оддий математика у ёқда турсин, ҳатто, арифметикани ҳам билмаслигига ҳамда аксарият қисмининг билимлари бошланғич мактабнинг 3-4-синфи даражасида эканлигига мен шахсан амин бўлдим. Уларнинг кўпчилиги нафақат ҳеч нарсани билмайди, балки билишни истамайди ҳам. Бироқ шундай бўлса ҳам улар олий ўқув юртларида ноқонуний равишда жой эгаллаб туришибди ва давлатнинг пуллари мана шундай ашаддий текинхўрларга сарфланмоқда. Бундан ташқари, барча олий ўқув юртларидан ўзбек бўлмаган ўқитувчилар сиқиб чиқарилиб, уларнинг ўрнига яхши тайёрланмаган, лекин ўзбек ўқитувчилари ишга олинмоқда... Катта маош тўланадиган барча лавозимларга қобилиятларига қараб эмас, балки буржуа миллатчилиги тамойилига амал қилган ҳолда кадрлар қўйилмоқда. Барча илмий-тадқиқот муассасалари, суд-медицина экспертизаси органлари, қон қуйиш институти, хуллас, қаердаки ҳаром-хариш йўл билан пул топиш, давлатнинг меҳнат билан топилган бойлигини ўзлаштириш мумкин бўлса, ўша ерларга фақат миллий белги бўйича ишга қабул қилмоқдалар".

Лекин бу ҳам ҳаммаси эмас. Смирновнинг уқтиришича, Ўзбекистонда ҳатто гўшт савдоси ҳам адолатсиз равишда амалга оширилар эмиш: гўштнинг энг яхшиси ўзбекларга, суяклари эса русларга сотилар эмиш. Хатининг ниҳоясида Смирнов, фашизмга ўсиб кетаётган бу миллатчиликнинг илдиз отаётганини таъкидлаб, Ўзбекистоннинг раҳбарини зудлик билан чоралар кўришга ундайди.

Албатта, ўша даврда бу каби "дил изҳорлари" эътиборсиз қолдирилиши мумкин эмас эди. Шу боис, дарҳол махсус комиссия тузилиб, ушбу хат бўйича текширувлар ўтказилди. Суриштирувлар давомида В.Смирнов деганлари бундай аризани ёзмагани, ундаги имзо ҳам ўзиники эмаслигини тан олгани ҳам инобатга олинмайди. Боз устига, текширув хулосаларидан ўртоқ Смирновнинг хати бошдан-оёқ туҳматдан иборат эканлиги маълум бўлади. Текширув натижалари баён қилинган далолатномада шундай фикрлар келтирилган: "Тошкентдаги тўрт олий таълим муассасаси — Текстиль ва енгил саноат институти, Халқ хўжалиги институти, Темир йўл транспорти инженерлари ҳамда Алоқа электромеханика институтларининг кундузги бўлимларида ҳаммаси бўлиб, 11.194 талаба таҳсил олмоқда. Шулардан 5836 таси ёки 52,2% маҳаллий миллатга мансуб бўлса, қолган 5358 талаба ёки 47,8% европа ва бошқа миллат вакилларидир. Охирги тўрт йил ичида жами 1495 нафар талаба ўқишдан четлаштирилган бўлса, шулардан 793 киши ёки 53% маҳаллий миллат вакилларидир. Республикадаги барча олий ўқув юртларининг профессор-ўқитувчилари сафидан турли сабабларга кўра 1584 киши чиқиб кетган бўлса, шулардан 810 нафари, яъни 51,4% маҳаллий миллат вакилларидир. 1969 йилнинг 1 январь ҳолатига кўра, Ўзбекистоннинг олий ўқув юртларида жами 12330 нафар илмий-педагог ходимлар меҳнат қилмоқда ҳамда шулардан 6184 нафари, яъни 55,3% маҳаллий миллат вакилларидир". Кўриниб турибдики, ўша вақтларда ўртоқ Смирнов айтганидек, русийзабон аҳолига адолатсизлик қилиш тугул, улар ерли аҳолидан кўра кўпроқ имтиёзлардан фойдаланганлар. Гарчи республика аҳолисининг ярмини русийзабон аҳоли ташкил қилмаган бўлса-да, ўқув-илмий муассасалардаги салкам 50 фоиз иш ўринлари улар томонидан эгаллаганлигини яна қандай изоҳлаш мумкин? (Миллионлаб ўзбек халқининг айни паллада, ҳар жабҳада топталаётган миллий манфаатлари тўғрисида биров миқ этиб оғиз очиб кўрсинчи!)

Мафкуравий ёғ-мойи роса созланган машина ҳам тез орада ишга тушади. Бояги жабр кўрган аёллар ишлайдиган, ўқийдиган муассасаларда турли муҳокамалар уюштирилади, уларнинг бир-биридан дарғазаб протоколлари ҳам пайдар-пай "йўлга солинади". Хусусан, 1969 йилнинг 10 апрелида жабрланган аёллардан бири ишлайдиган Тошкентдаги ГСКБ заводининг партия-хўжалик фаоллари махсус резолюция ҳам қабул қилиб, уни ҳокимият идораларига юборишади. Лекин масаланинг асосий жиҳати шундаки, ўзларини миллатчиликдан азият чеккан, деб кўрсатган кишиларнинг ўзлари бу резолюция орқали ўтакетган миллатчиликка йўл қўядилар. Рус тилида тайёрланган ўша резолюциядан бир парчани айнан келтирамиз:

"Партийно-хозяйственный актив постановляет:

1. Просить партийные органы организовать учебу, расширить ряды дружинников и вооружить отряды дружины оружием.
2. Просить компетентные органы дисквалифицировать стадион "Пахтакор" на весь сезон.
3. Потребовать отмены решения суда Октябрьского района над задержанными преступниками и провести показательный суд.
4. Довести содержание настоящей резолюции до сведения и исполнения Октябрьского райкома, горкома, ЦК КП УзССР и ЦК КПСС".

Эътибор беринг-а, резолюцияда бундай воқеаларнинг бошқа такрорланмаслиги учун маҳаллий миллатга мансуб ёшларга қарши қурол ишлатиш лозимлиги таъкидланади. Резолюциянинг учинчи бандида эса вояга етмаганларга нисбатан оғир жазони қўллаш, майда безориликларга сиёсий жиноят тусини бериш талаб қилинар эди. Ана энди ушбу резолюцияга кимлар имзо чекканига эътибор беринг: В.Жиганов, Ю.Удовик, В.Грязнова, С.Дмитриева, Г.Соколовская, И.Сухоиванова, Н.Бончаревская, И.Павлова, Г.Хромова ва яна 18 та рус миллатига мансуб кишиларнинг фамилиялари келтирилади. Ана шундай ҳолатнинг аксини тасаввур қила оласизми? 20 га яқин маҳаллий халқ вакилларни томонидан имзоланган ва бошқа миллатга нисбатан қурол ишлатиш талаб қилинган резолюцияни "катталар" қандай қабул қилар эди? Тасаввур қилишнинг ўзи қийин. Аслини олганда, бу талабларнинг барчаси — очиқ судни талаб қилиш ҳам, тинч аҳолига нисбатан қурол ишлатишни сўраш ҳам 1917 йилда бошланган қизил террорнинг мантиқий давоми эди.

Хуллас, "Пахтакор" ўйинидан кейин содир бўлган воқеаларга миллатчилик тамғасини босишга уринувчилар кўпайиб кетди. Натижада, Навоий кўчасида содир этилган безориликларга нисбатан икки хил муносабат шаклланди. Марказнинг "оғзини пойлайдиган" айрим раҳбарлар қонун доирасидан четга чиқиб бўлса-да, балоғат ёшига етмаганларга нисбатан оғир жазо қўллаш тарафдорига айландилар. Кремлдагиларга яхши кўриниш учун кўплаб мажлис ва йиғилишлар ўтказиб, "пашшадан фил ясаш"га уриндилар.

Ўша пайтда Ўзбекистон Компартияси Марказқўмининг иккинчи секретари ҳисобланган Ломоносов ва идеология секретари Р.Н.Нишонов "эрга навбат етганидан" ўзларида йўқ шод эдилар. Улар дарров ташаббусни қўлга олиб, кенг кўламда ҳужумни бошлайдилар.

Очиғини айтганда, Р.Нишонов ўта усталик билан ҳаракат қилишга мажбур эди. Рафиқ Нишоновичнинг вазифаси "оғир" эди. Аввало у, Марказнинг Тошкентдаги вакиллари кўзига яхши кўриниши, демак, бўлиб ўтган ҳодисаларга "партиявий, синфий нуқтаи назардан баҳо бериб, миллатчилик илдизига болта уришда" ўз ташаббускорлигини намойиш этиши лозим эди. Бироқ "республикада миллатчилик барқ уряпти" деган гапни Марказ олдида тан олиш идеология секретари сифатида унинг тақдирини бир зумда ҳал қилишга олиб келишини ҳам Нишонов яхши биларди. Демак, икки фронт бўйлаб ҳаракат қилиш, иложи бўлса, бир ўқ билан икки қуён овлаш керак эди.

Р.Нишонов худди шу йўлни тутди. У Тошкентдаги олий ўқув юртлари, меҳнат жамоаларида катта-катта йиғинлар чақириб, миллатчиликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши зарба бериш борасида ғоявий жиҳатдан оташин нутқлар сўзлади, бирор эътирозга ўрин қолмайдиган хулосалар ясади. Иккинчи томондан эса КПСС МК, СССР Олий Совети Президиумига маълумотномалар йўллаб, республикадаги идеологик вазият назоратда сақланаётгани, ариза жўнатганлар билан суҳбатлашилиб, уларга тегишли тушунтиришлар берилгани ҳақида рапорт берди.

Р.Нишонов "миллатчиликка қарши кураш"га шу қадар берилиб кетдики, унинг имзоси билан қабул қилинган ҳужжатларда уч-тўрт ўспириннинг бебошлиги миллатчиликнинг олий кўриниши, — шовинизм сифатида баҳоланди. Ўша замонларнинг руҳини ҳис қилишингиз учун ана шундай ҳужжатлардан бир парчани яна айнан келтирамиз: "Подчеркнута необходимость дальнейшего совершенствования деятельности по интернациональному воспитанию трудящихся, усилению пропаганды идей дружбы народов СССР, советского патриотизма... Настойчиво воспитывать у трудящихся, особенно у молодежи, непримиримость к любым проявлениям шовинизма, национализма, чуждой буржуазной идеологии" (Ўзбекистон КП МК Бюроси йиғилиши баённомасидан). Бир қарашда бу гаплар ўша замонлар учун тўғри ва табиийдек туюлади. Лекин масалага чуқурроқ қарайдиган бўлсак, 1917 йилдан буён қатағоннинг шафқатсиз машинасини ишга тушириш учун айнан ана шундай баҳоналар сабаб бўлмадими? Айнан шу шовинизм, миллатчилик, ёт буржуа мафкураси тамғаси билан миллионлаб кишилар нобуд бўлмадими? Бироқ энг ачинарлиси, "ўзингники ўзагингни кесиб турса", идеология бўйича секретарининг ўзи миллатчиликка қарши курашаман деб аслида шовинизмни тарғиб қилаётган бўлса, бечора халқ додини кимга айтсин.

Бироқ раҳбарларнинг ҳаммаси ҳам "катта оғалар"нинг ноғорасига ўйнамас эди. Бундай раҳбарлар ҳар бир жиноят қонун доирасида жазоланиши лозимлигини уқтира бошладилар. Ўзбекистон ССР Олий Судининг ўша вақтдаги раиси С.Пўлатхўжаев ана шундай раҳбарлардан эди. У Марказнинг босимига қарамай, "Пахтакор" стадионидаги воқеаларнинг иштирокчиларини қилмишига яраша жазолаш ҳақида ҳукм чиқарди, уларга сиёсий айб ёпиштиришдан бош тортди.

С.Пўлатхўжаевнинг ҳақиқатни қарор топтиришга уринганлигини исботловчи даллиллар етарли эди. Биринчидан, содир этилган ҳаракатлар қасддан, атайин уюштирилмаган эди. Иккинчидан, жиноят содир этганлар ҳали балоғат ёшига етмаганлиги инобатга олиниши керак эди. Учинчидан, уларнинг муқаддам судланмаганлиги ҳам уларнинг ҳаракатларини безорилик сифатида баҳолаш учун асос бўлиб хизмат қилар эди. Шу каби далилларни қаттиқ ушлаб олиб, ўз сўзида туриб олган С.Пўлатхўжаев қўлга тушганларга нисбатан қонун доирасида, адолатли ҳукм чиқаради.

Бироқ безориларга берилган жазо юмшоқ экани рўкач қилиниб, С.Пўлатхўжаев олдига бу ишларни миллатчилик ҳаракати сифатида қайта кўриб чиқиш, шунга яраша қўшимча жиноий ишлар қўзғаш талаби қўйилади. Марказнинг бу талабларига кўнган республика Ички ишлар вазирлиги, Прокуратураси, Давлат хавфсизлик қўмитаси раҳбариятидан фарқлироқ, Олий Суд раиси бу ишга қатъиян қарши чиқади. Бўлиб ўтган ҳодисалар бор-йўғи майда безорилик экани, 14-20 яшар ўспиринлар миллатчилик деган нарсани етти ухлаб тушларида кўриши мумкин эмаслигини айтиб, ўз позициясини қатъий ҳимоя қилади. Унинг бу принципиал, қонуний ҳаракатларини Ўзбекистон Олий Совети Президиуми Раиси ҳам қўллаб-қувватлайди.

Афсуски, республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига ўтказилган тазйиқ, қолаверса, бояги аризачилар талаблари сабаб, қўлга олинганларнинг барчаси жазоланади: вояга етмаганлари ўқиш-ишларидан ҳайдалган бўлсалар, қолганлари турли муддатларга қамаладилар. Лекин қизил аждаҳо иштаҳаси беш-ўнта ўспиринни ямлаш, уларнинг тақдирини синдириш билан қонмас эди, албатта. У каттароқ, йирикроқ қурбонларни талаб қиларди. Бунинг учун эса ҳодисага сиёсий тус бериш, ўзбекларни миллатчи сифатида "фош этиш" лозим эди.

Ҳамма ҳодисаларга режиссёрлик қилаётган Марказ эса, бундай ҳол юз беришини олдиндан ҳисобга олгани туфайли, синалган сценарийдан оғмай ҳаракат қилишда давом этади. Ўзбекистон Олий Совети Президиуми Раиси Ё.Насриддиновани "принципиал, миллатлараро муносабатларни яхши идрок этадиган раҳбар" сифатида 1971 йилда Москвага чақиртиради ва СССР Олий Совети Миллатлар палатасига раҳбар этиб тайинлайди. Кучлар бўлиб ташланади, ҳар бир бўлакни алоҳида-алоҳида ямлашга тайёргарлик кўрилади.

Кейинги воқеалар оқимини эса, юқорида эслатганимиз сценарийдан хабардор бўлганингиз туфайли, Сиз ҳам яхши билиб турибсиз — бу киши тез орада Ўзбекистонга раҳбар бўлиб бориши мумкинлиги ҳақидаги миш-миш тарқатилади. Буёғи ҳам ўша сценарий асосида давом этаверади: Тошкентдаги раҳбарият Ломоносов, Анисимкин, Бесчастнов, Белоножко, Орлов сингари Марказ вакиллари қутқуси билан Москвага "кўтарилган" кадрнинг обрўсини тўкиш, уни республикага келтирмаслик ҳаракатига тушади. Бунинг энг мақбул йўли — у кишининг Тошкентдаги "шериги" Пўлатхўжаевни сиқувга олиш, уни Масковдаги вакилга қарши кўрсатмалар беришга мажбур этиш эди. С.Пўлатхўжаевнинг узоқ йиллик фаолиятидан бирор жиддийроқ камчилик топиш осон бўлмайди, албатта. Лекин арзирли камчилик топилмаса, уни ўйлаб чиқариш ҳам мумкин-ку, республика Марказқўми, унинг Бюросидагилар нима қилиб ўтирибди бўлмаса...

Олий Судни ўровга олиш ваҳималироқ кўлам касб этмоғи учун яна бир синалган усул қўлланади. СССР Олий Советининг органи бўлмиш "Известия" газетасида (27.08.1971 й.) "Уроки одного дела" номли мақола чоп эттирилади. Унда тўрт йил аввал бўлиб ўтган бир жиноий иш ҳақида ҳикоя қилиниб, республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари бу жиноят юзасидан тўғри ажрим чиқармаганлари танқид қилинади. Агар мақолага жиддий ёндошилса, аниқ кўринадики, унда кўпроқ масаланинг ҳуқуқий жиҳатига эмас, балки сиёсий жиҳатига урғу берилади. Тўғрироғи, бўлиб ўтган жиноий ишдан зўрма-зўраки тарзда сиёсий оҳанг ахтарилади. Жумладан, мақола муаллифи, ҳеч ўрни бўлмаса-да, Ўзбекистонда аёлларни раҳбарлик ишларига кўтаришга зўр бериш замони аллақачон ўтгани, бу масалага нуқул эътибор бераверишга ҳозир шарт эмаслигини алоҳида қистириб ўтади:

"Нет нужды приводить цифры. Женщины в республике — на всех постах — управления, экономики, культуры. Но не потому, что они — просто женщины. На дворе семидесятые годы. Уже давно все идет на равных — в правах и обязанностях. Никто не нуждается в снисхождении. А кое-кому все кажется что ничего не изменилось, что круг женских кадров замыкается ими, давно знакомыми друг другу, и их нескромность, капризность могут быть терпимы по той причине, что они женского рода..."

Очиқ кўриниб турибдики, мақолани уюштиришдан мақсад — тўрт йил аввал бўлиб ўтган жиноят ишини адолат билан ҳал этиш эмас, балки ўзининг "нокамтарлиги, инжиқлиги" билан маҳаллий раҳбарият режаларининг амалга ошувига халақит бераётган Марказдаги аёл раҳбарга "аёл кадрлар сафи у билан тугамаслиги"ни эслатиб қўйиш, бундай аёллар тарафини оладиганларнинг кўзини мошдек очиб қўйиш эди.

Масковнинг марказий газетасида республика ҳаётига оид танқидий мақоланинг чиқиши у замонларда қанчалик ваҳима туғдиришини яхши тасаввур қиласиз. Фақат шуниси қизиқки, мақолада республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг барчаси умумий саналган ва танқид қилинган бўлса-да, асосий зарба Олий Судга берилади.

Сезаётганингиздек, бу ерда гап С.Х.Пўлатхўжаев ва унинг идораси устида эмас эди. Ҳамма гап Кремлда ишлаётган миллатдошимиз ва республиканинг биринчи раҳбарини ўзаро гиж-гижлаб, кейин бу юртни "тозалаш учун" янги "десант" ташлашга баҳона яратишда эди. Шу сабабдан ҳам С.Х.Пўлатхўжаев республика Марказқўмига аввал "дўстона" суҳбатга чақирилади. Унга "яхшиликча" шарт таклиф қилишади. "Известия"да ёритилган жиноий ишнинг шу тарика ечим топиши кераклигини менга Ё.Насриддинова буюрган" деб Бюрода кўрсатма берса — олам гулистон. Ишида ҳам, Бюро таркибида ҳам қолади, биров мушугини бошқа пишт демайди. Акс ҳолда..

Пўлатхўжаев Марказқўм Бюросининг 1972 йилнинг 12 январида бўлиб ўтган бу йиғилишида Ломоносов, Анисимкин, Бесчастнов, Белоножко, Орлов ва ўша пайтдаги республика Министрлар Советининг Раиси бошчилигида ҳар томондан сиқувга олинади. Гарчи республика прокуратураси вакили бўлмиш Зотов Олий Суд раиси ҳаракатларида қонунга зид ўрин йўқ экани, у ўз хизмат вазифаси доирасида қонуний фаолият кўрсатганини тан олишга мажбур бўлса-да, бир гала қашқирлар орасида қолган "айбдор"га нажот топилмайди. Мана ўша "партиявий муҳокама"нинг айрим ўринлари:

"т.Ломоносов — Вы не хотите себе приговора сделать. Почему вы идете по этому пути, я не могу сказать.

т.Пулатходжаев — Мне очень трудно.

т.Худайбердыев — Если так будете делать, будет ли легче? Знаете, за вами сколько людей идет сейчас?

т.Ломоносов — Людей исключили из партии, сняли с работы. Я уже не говорю о пострадавшей стороне и обо всем, что вытекает из этого. Мы об этих моральных издержках не говорим. Вы поймите, что и нам очень тяжело.

т.Пулатходжаев — Я уяснил, до глубины души доходит.

т.Худайбердыев — Главный виновник вы или кто?

т.Пулатходжаев — Я виноват.

т.Худайбердыев — Вы или кто другой? Если какое-то дело будет проходить через мои руки, если окончательное решение за мной, если оно не будет решено, — главная вина за мной.

т.Пулатходжаев — Я виноват.

т.Худайбердыев — Главный виновник вы или кто?...

т.Бесчастнов — ...Теперь дело, может быть, не в самом т.Пулатходжаеве. Конечно, его нужно привлеч к партийной ответственности. Он обязан как кандидат в члены ЦК помочь Бюро ЦК разобраться, где зарыта собака, почему много людей свихнулось на этом деле...

т.Худайбердыев — ...Если прокуратура Узбекской ССР не может до конца дело довести, нужно попросить Союзную прокуратуру, чтобы поручили кому-то другому, считая, что республиканская прокуратура не способна. Но им давать, чтобы они так к этому делу относились, нельзя..."

Эътибор беринг, нуқул "социалистик қонунчилик устуворлиги" тўғрисида бонг урилаётган бир пайтда, республика Олий Судининг раиси партия Бюросига чақиртирилиб, унинг жиноий ишдан бехабар, бирортаси ҳуқуқшунослик кўчасидан ўтмаган аъзолари томонидан сўроққа тутилади. Шундай шароитда С.Х.Пўлатхўжаев ҳамма айбни фақат ўз бўйнига ағдаришлари мумкинлигини айтиб тураверади. Бюро аъзолари ҳар қанча "асосий айбдорнинг ким эканлигини айтиш"ни талаб қилмасин, у улар кутган исмни тилга олмайди.

Бу аҳволда эса натижа маълум — С. Х. Пўлатхўжаевга қаттиқ партиявий ҳайфсан эълон этилиб, бундан кейин ишда қолиш-қолмаслик масаласини ҳал этиш раҳбарият ихтиёрига ҳавола этилади. Йиғилиш иштирокчилари юқоридаги таклифни қўллаб-қувватлаб, Марказдан алоҳида терговчилар гуруҳларини сўрашни ҳам келишиб оладилар..

Марказга эса худди шу натижа — миллий республикаларнинг "ўзидан чиқадиган" худди шу "илтимос" керак эди. "Биз нима ҳам қилайлик, халқнинг ўзи шуни сўраяпти" деганларидек, Марказ жон-жон деб бу "ёрдам"ни тез орада (ортиғи билан!) юборади. Республика Олий Суди тизимини яхшилаб "элакдан ўтказиш учун" СССР Бош прокуратурасининг муҳим ишлар бўйича терговчилари Ю.Зверев, Ю.Любимов, СССР Бош ҳарбий прокуратурасининг муҳим ишлар бўйича ҳарбий терговчилари В.Гольст, Ковалев, СССР прокуратурасининг терговчилар гуруҳи аъзоси Э.И.Мехрилиев, Красноводск область прокуратураси катта терговчиси Э.И.Мухралский, Виттебск область ИИБнинг бошлиғи ўринбосари Г.Е Ерзаев, Москва шаҳар ИИБ терговчиси А.С.Прохоров сингари ўнлаб терговчилар юртимизга келиб, навбатдаги "тозалов ишлари"га киришадилар.

1975 йилда Ўзбекистон Олий Суди, вилоят ва район судлари тизимидаги ўттиздан ортиқ раҳбар қамоққа олинади. Натижада, Ўз.ССР Олий Суди раиси С.Х.Пўлатхўжаев 10 йилга, унинг ўринбосари М.Сиддиқов 9 йилга, Олий Суд аъзолари Д.Сулаймонов 15 йилга, Т.Умаров 8 йилга, Т.Абдуллаев 15 йилга, Бухоро вилоят суди раиси Ғ.Орифжонов 10 йилга, Наманган вилоят суди раиси М.Раҳимов 6 йилга, Тошкент шаҳар суди раиси А.Муталов 10 йилга, унинг ўринбосари С.Дадажонов 9 йилга, Хоразм вилоят суди раиси Б.Раззоқов 10 йилга озодликдан маҳрум қилинадилар. Аслида республикада кўзга кўринган раҳбар кадрларни ўз ичига олган бу рўйхатни давом эттириш учун яна ўнлаб саҳифалар керак бўлади.

Жумладан, Пўлатхўжаевга 16 банддан иборат айб қўйилиб, иши судга оширилади. Судни ҳам Марказдан жўнатилган "ишончли" одамлар ўтказади — СССР Олий Судининг жиноий ишлар суди коллегияси раиси Е.А.Смоленцев мазкур судга раислик қилади. Унга СССР Олий Суди маслаҳатчилари В.А.Корженевская ҳамда В.И.Иванов ёрдам беришади. Давлат айбловчиси сифатида СССР Бош прокурори ёрдамчиси В.Г.Демин иштирок этади.

Суриштирувлар давомида Пўлатхўжаевга нисбатан қўйилган 16 та айбдан 12 эпизод судда ўз исботини топмайди. Аслида қолган тўрт эпизодда ҳам қонунга зид ҳолатлар мавжуд эди. Жумладан, айбларнинг барчаси пора олди-бердиси билан боғлиқ бўлиб, ҳукм тахминларга асосланиб чиқарилган ҳамда етарли ва ишончга сазовор далиллар билан исботланмаган эди. Гўёки етти-саккиз йиллар аввал кимлардир Пўлатхўжаевга 500-1000 сўм миқдорида пора берган эмиш. Терговчилар бундай кўрсатма берган кишиларни уч-тўрт кун изоляторда сақлаб, бундан саккиз йил аввал содир бўлган воқеаларни "эслашга" мажбур қиладилар. Тергов ва суд жараёни шу қадар майнавозчиликка айланиб кетадики, совет қонунчилигига кўра пора берганга ҳам, пора олганга ҳам жазо қўллаш зарур бўлса-да, тазйиқ ўтказилганидан кейин пора берганини "тан олган"ларга нисбатан, табиийки, ҳеч қандай чора кўрилмайди. Очиғи, бу жиноий иш бошдан-оёқ ясама бўлиб, суд тизимидагиларни қамаш учун бошқа баҳона топиш ҳам қизил десантчиларга ҳеч гап эмасди. Юқорида саналган Олий Суд аъзолари, вилоят ва туман судьялари иши ҳам кўрилиб, барчаси турли муддатларга қамаб юборилади. Ҳаммасининг ишида бир хил айб — қачондир, кимдир уларга пора берган экан. Бироқ на далил-исбот, на гувоҳлар кўрсатмаси бор эди бу ишларда...

Очиғи, пора олиш билан боғлиқ жиноятларни исботлаш ниҳоятда қийин эканлигини ҳуқуқшунослар яхши биладилар. Чунки пора олишда айблаб, жиноий жавобгарликка тортиш учун, аввало, айбланувчини жиноят содир этилаётган вақтда — пора олиш вақтида қўлга олиш, ўша жойнинг ўзида қонунда белгиланган тартибда махсус белгилар қўйилган ашёвий далилларни ва жиноятни тавсифловчи баённома тузиш талаб этилади. Шу шартлар бажарилганидагина кишини пора олишда айблаш мумкин. Умуман, бирор кишига бундан беш-олти йил аввал пора олгансан, деб айб қўйишнинг ўзи эриш туюлади. Шундай бўлишига қарамасдан, ўша вақтда суд-ҳуқуқ тизимидагиларни узоқ муддатларга озодликдан маҳрум қилиш учун оғзаки кўрсатмаларнинг ўзи кифоя қилган. "Пора олган" деган айблов жиноятнинг предмети — пора бўлмаган ҳолда эълон қилинган. Афсуски, мазкур судлар натижасидан фақат расмий жазоланганларгина эмас, уларнинг аксарият оила аъзолари, қариндош-уруғлари ҳам узоқ йиллар "баҳраманд бўлишади".

Биргина мисол. Улуғ Ватан урушининг иккинчи гуруҳ ногирони Турсунбой Жакбаров "емаган сомсасига пул тўлаган"лардан бири бўлган. Унинг ягона айби — С.Пўлатхўжаевнинг уйи тинтув қилинганида Т.Жакбаровнинг телефон рақами топиб олинганида эди. Тўғри, 70-йилларнинг бошида у С.Пўлатхўжаев билан тасодифан танишиб қолади — Наманган вилояти Чортоқ сайлов округидан Ўзбекистон Олий Советига депутатликка С.Пўлатхўжаевнинг номзоди кўрсатилган бўлиб, сайловолди учрашувларда улар суҳбатлашиб қоладилар ва бир-бирларига телефон рақамларини берадилар. Бироқ шу "айби" туфайли орадан тўрт йил ўтиб, 2 йил давомида қамоқда сақланиши ва КГБ подполковниклари Кондратьев, Давидов ва Калустянлар томонидан узлуксиз тергов қилиниши унинг етти ухлаб тушига кирмаганди. Т.Жакбаровдан "ўзларига керакли" маълумот олишнинг усулларига эътибор беринг: у бир неча кунга сувга солиб қўйилади, унга овқат бермай тинкасини қуритадилар, хавфли жиноятчилар билан бир камерага жойлаштирадилар (суд тизимидагиларни айблаш учун асос бўлиб хизмат қилган маълумотлар қандай усуллар билан олинганлигини энди фаҳмлаётгандирсиз?). Шунда ҳам мақсадларига эриша олмагач, улар Т.Жакбаровнинг катта куёви ва 18 га тўлмаган ўғлини ҳам Тошкентга келтириб, "агар керакли маълумотларни айтиб берсанг, уларни қўйиб юборамиз, акс ҳолда қамаймиз", деб шарт қўйишади. Т.Жакбаров виждон амрига зид бормагани учун жиноий ишлар уюштирилиб, куёви 5 йилга, ўғли 3 йилга ҳукм қилинади. Лекин энг ачинарлиси, Кондратьев Т.Жакбаровнинг турмуш ўртоғини ҳам келтиришларини буюриб, тергов пайтида прожекторнинг нурини унинг кўзига тўғрилаганида аёл ҳушидан кетади. Боз устига, "Қаҳрамон она" унвонига сазовор бўлган бу аёл "намунча итваччаларни кўпайтирмасанг" дея таҳқирланади. Хуллас, 1976 йилда бўлиб ўтган судда Т.Жакбаров далиллар эмас, турли фаразларга асосланиб, 6 йилга озодликдан маҳрум этилади-ю, иккинчи жаҳон урушида қозонилган ғалабанинг 30 йиллиги муносабати билан эълон қилинган амнистияга асосан суд залида озод этилади. Лекин бу киши ва унинг оила аъзолари каби ҳанузгача маънавий жароҳатлари битмаган кишилар қанча?

Энди бир нарсага эътибор берайлик. Бутун бошли республиканинг Олий Суди раиси, унинг муовинлари, Олий Суд аъзолари, кўпчилик вилоят ва туман суди раҳбарларининг бирданига жиноятчи бўлиб чиқиши ва узоқ муддатга қамалиши, аслида, чакана воқеа эмас эди. Агар бу ишлар ҳақиқатда бўлган ва ўзининг қонуний ечимини топганида эди, улар ҳеч иккиланмай оммага маълум қилиниши, бутун дунёга жар солиниши керак эди. Бироқ...

Қолаверса, суд системаси ҳуқуқ-тартибот идораларининг сўнгги босқичи бўлиб, агар бу жиноятлар амалда юз бергани рост бўлса, бошқа ҳуқуқ-тартибот идоралари вакиллари ҳам уларга аралашмаслигининг иложи йўқ эди. Бироқ, юқорида таъкидлаганимиздек, мазкур идоралар Марказ кўрсатмасига бўйсунган, бўйсунишни истамаган Олий Суддан эса мана шу тарзда ўч олинган эди. Токи, Марказ билан ўйнашиш яхши эмаслигини, у жўнатган оддий терговчи ҳам миллий республиканинг хоҳлаган даражадаги раҳбарини ўзи хоҳлаган кўйга солиш қудратига эга эканини, марказнинг кўрсатмаси ҳар қандай қонундан устунлигини, бу юртда чинакам хўжайин ким эканини яхшилаб билиб олсин ва буни умрбод ёдда сақласин!

Қолаверса, Марказ бу сафар ҳам ўз қўлига тўплаган "жиноий материаллар"нинг фақат бир қисмидан — республикада тайёрланган қисмидан фойдаланган, холос. Материалларнинг қолган қисми — марказдаги миллий кадрлар томонидан тайёрланган қисми эса ўз хизмат муддатини кутиб турган. Орадан етти йил ўтгач, "қайта қуриш" баҳона бошланадиган "ўзбек иши" қирғин кампаниясида, "рашидовчиликка қарши кураш"да айнан шу материаллар асос бўлиб хизмат қилган.

* * *

Мана шунақа гаплар.

Ўтган асрнинг 70-80-йилларида, кимлар учундир "коммунизм йиллари", "тўқлик-фаровонлик замони" бўлиб туюладиган даврларда кечган ушбу ҳодисаларни идрок этар эканмиз, мамлакатимиз Президенти И.Каримовнинг мустақилликнинг қадрига етиш, уни кўз қорачиғидек асраб-авайлаш, миллат шаъни ва ғурури йўлида, керак бўлса, жонни ҳам фидо қилиш лозимлиги тўғрисидаги гапларининг асл моҳияти нимада эканига тушуниб етамиз. Мана шу тушунча, мана шу эътиқод билангина биз ўзлигимизни сақлашимиз, ҳимоя қилишимиз, фарзандларимизнинг ёруғ келажагини таъминлашимиз мумкиндир. Зеро, юз йиллаб орзу қилинган мустақил мамлакат, мустақил миллат мақомини елкада кўтариш ҳеч қачон ҳеч кимга осон бўлган эмас.

Озод АББОСХЎЖАЕВ,
ҳуқуқшунос.

ПРОФЕССИОНАЛ АРМИЯ

у қандай шаклланади?

• *Ҳарбий хизматнинг нечта тури мавжуд?*
• *Сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат. Уни қандай тушунамиз?*
• *Бу хизмат турини ўтаганлар божхона, солиқ органларида ишлаши мумкинми?*
• *Аскарлик пайтида йигит фақат жанговарликни ўрганадими?*

Бугун барча соҳаларда бўлаётган ўзгаришлар қатори Қуролли Кучларимизда ҳам муҳим янгиланишлар рўй бермоқда.

“Мамлакатимиз сарҳадларининг дахлсизлиги ва ҳудудий яхлитлигини сақлаш, эл-юртимизнинг осуда ҳаётини ишончли ҳимоя қилишга қодир, замонавий қурол-аслаҳа ва техника билан таъминланган, яхши тайёрланган ва бугунги кун талабларига тўлиқ жавоб берадиган, сон жиҳатидан ихчам ва ҳаракатчан Қуролли Кучларни вужудга келтириш — Ўзбекистонимизнинг буюк келажагини барпо этиш йўлидаги энг муҳим вазифаларимиздан биридир”, деган эди Юртбошимиз Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида.

Бу сўзларда бугун биз шакллантираётган миллий армиямизнинг қиёфаси акс этган. Бу қиёфани ПРОФЕССИОНАЛ сўзи билан ифодалашимиз мумкин. Профессионал армияда ҳар томонлама шаклланган ҳарбийлар хизмат қилишади. Бунда иқтидорли, мард ва матонатли кишилар ҳарбий хизматга танланади, қабул қилинади. Бунинг учун эса, аввало, синовлардан ўтиш керак.

Маълумки, Олий Мажлиснинг ўнинчи сессиясида “Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида”ги Қонун (янги таҳрирда) қабул қилинди. Ушбу қонунга мувофиқ ҳарбий хизматнинг янги турлари пайдо бўлди.

Қонуннинг 4-моддасида ҳарбий хизмат турлари қуйидагича ифодаланган:

“Ҳарбий хизмат Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг Қуролли Кучлари сафида умумий ҳарбий мажбуриятни бажариш борасидаги давлат хизматининг алоҳида туридир.

Ҳарбий хизматнинг қуйидаги турлари жорий этилади:
- муддатли ҳарбий хизмат;
- сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмати;
- контракт бўйича ҳарбий хизмат;
- Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафида ҳарбий хизматни ўтаган резервчилар хизмати”.

Демак, бу қонунга кўра, муддатли ҳарбий хизмат чақирилиш ёшидаги фуқароларнинг белгиланган муддатда Қуролли Кучлар сафидаги мажбурий хизматидир. Унга кўра, муддатли хизматни ўтаётганлар ўн икки ой (олий маълумотлилар тўққиз ой) хизмат қилишади.

Талаб каму чақирилувчилар сонининг кўп бўлиши яхши ҳолат. Илгари чақирилувчилар орасида муддатли ҳарбий хизмат қилишдан бўйин товлайдиганлар учраб турган бўлса, энди бу ҳолат кузатилмайди. Аксинча муддатли хизматни ўташга интилувчилар кўпаяди. Улар орасидан эса энг муносиблари хизматга танлаб олинади. Танловда нуфузли комиссия, жамоатчилик иштирок этади. Чақирилувчи жисмонан соғлом бўлишдан ташқари, бу галги чақирув мавсумидан бошлаб жорий этилган тест синовларидан юқори балл тўплаш учун ҳар томонлама етарли билимга ҳам эга бўлиши керак.

Танлов ҳарбий қўмиталар томонидан ошкора, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, “Маҳалла” жамғармаси, туман жисмоний тарбия ва спорт бўлими, мудофаа ишлари бўлими вакиллари иштирокида ўтказилади.

Муносабат

Ўқиган ўқдан ўзар, деган гап бор. Чақирилувчи тенгдош чақирилувчидан устун келиши учун ўз устида астойдил ишлаши, изланиши зарур. Ана шундагина у аскарлик бахтига муяссар бўлади. Бу йилги баҳорги чақирув муддатли ҳарбий хизматнинг нуфузи ортиб бораётганлигини кўрсатаяпти. Минглаб талабгорлар орасидан энг муносиблари танлаб олинмоқда.

— Мен баҳорги чақирув бўйича ҳарбий хизматга олиндим, — дейди биз билан суҳбатда Чирчиқ гарнизонида ёш аскарлар йиғинида иштирок этаётган оддий аскар Дилшод Абдуллаев.—Ўзим Самарқанд вилоятининг Пастдарғом туманидаги «Ўзбекистон» ширкат хўжалигиданман. Дадам мактабда ўқитувчи, онам уй бекаси. Мен тўнғич фарзандман. Ростини айтсам, кўплаб чақирилувчилар орасидан хизматга олинаманмийўқми, деб чўчиган эдим. Бугун барча ташвишларим ортда қолди. Бир йиллик хизмат қилувчилар сафидаман.

—Яқинда матбуотда Вазирлар Маҳкамасининг бизга яратилган имтиёзлар тўғрисидаги қарорини ўқиб жуда хурсанд бўлдим, — дейди Тошкент гарнизонида йигитлик бурчини ўтаётган Навоий шаҳрилик оддий аскар Аҳмаджон Бурҳонов.— Бу ҳам армиямизнинг бундан кейинги даражаси қандай бўлишини кўрсатадиган воситадир. Аскарлар ҳам шунга муносиб хизмат қилишга ҳаракат қилишади. Хизматга келмасдан олдин армияни ҳаёт мактаби, деб эшитганман. Олти ой хизмат қилиб амин бўлдимки, ҳақиқатан ҳам, армия йигит кишига кўп нарсани ўргатаркан.

—Ҳақиқий аскар — жанговар шай аскар,—дейди оддий аскар Авазбек Умирзоқов.—Бу шайлик ўз-ўзидан пайдо бўлмайди. Бунинг учун аскар жисмоний жиҳатдан ташқари, ҳар томонлама ҳам пухта тайёрланган бўлиши керак. Қийин, лекин йигит киши бажарса ва уддаласа бўладиган иш.

—Мен аскар деганда фақат жанговар ҳаракатлар бажарадиган йигитни тушунар эканман,—дейди оддий аскар Ризамат Норбоев.—Аскар бўлганимдан кейин бу фикрим хато эканлигини тушундим. Бу ерда бўш вақтни мазмунли ўтказиш учун ҳамма шароит етарли экан. Турли тадбирлар, мусобақаларни айтмайсизми? Бадиий китоб ўқийман деганлар учун кутубхона эшиги ҳамиша очиқ.

—Аскарларнинг моддий таъминоти йилдан-йилга яхшиланиб бораяпти,—дейди Мудофаа вазирлиги молия бошқармаси масъул ходими, подполковник Комилжон Усмонов.—Хабарингиз бор, яқинда матбуотда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг оддий аскарлари ва сержантлар таркибига муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчиларга қўшимча имтиёзлар бериш тўғрисида»ги қарори эълон қилинди. Унга кўра, оддий аскар ва сержантларнинг лавозим маошлари икки баравар, ҳарбий хизматдан бўшатилганда бериладиган нафақа миқдори энг кам иш ҳақининг саккиз бараваригача ёки 20 баравар миқдорида оширилди.

Юқорида таъкидланганидай, муддатли хизматга яроқли барча чақирилувчилар ушбу хизматга олинмаслиги мумкин. Шунинг учун ҳам чақирилувчиларга Сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат тури жорий этилган. Қонунда шундай дейилади: “Муддатли ҳарбий хизматни ўташга яроқли ҳамда чақириш муддатини кечиктириш ва чақирилишдан озод этилиш ҳуқуқига эга бўлмаган, бироқ Қуролли Кучлар сафига навбатдаги муддатга чақирилмаган шахслар сафарбарлик чақируви резерви сафига олинадилар”.

Бу хизматни ўтаётганлар бир йилдан сўнг, албатта, энг кам иш ҳақининг 25 баробари миқдоридаги пул бадалини тўлаб бўлишгач, муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган тенгдошлари каби ҳарбий гувоҳнома олишади. Агар улар тегишли ҳарбий ўқув мутахассислигига эга бўлишса, Қуролли Кучларда шартнома асосида хизмат қилишлари, Олий ҳарбий билим юртида ўқишлари, солиқ, божхона органлари, милицияда, бошқа давлат муассаса ва ташкилотларида ишлашлари, чет элга сафарга боришлари мумкин. Шу жиҳатдан сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат билан тенг дейиш мумкин.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, бугунги армиямизда ислоҳотлар қизғин давом эттирилаяпти. Бугуннинг аскари кечаги аскардан тубдан фарқ қилади. У нимани, кимни қўриқлаётганини яхши билади. “Хўп бўлади” деган сўзни тушунган ҳолда айтади. Бугунги аскарга бўлган муносабат тубдан ўзгарган экан, у Президентимиз, ҳукуматимиз томонидан кўрсатилаётган ғамхўрликни теран ҳис этади ва шунга муносиб бўлишга ҳаракат қилади.

Абдураззоқ ОБРЎЕВ,
подполковник, ҳарбий журналист.

Ташкилот ва корхоналар диққатига!

ДАВЛАТ АРХИТЕКТУРА ВА ҚУРИЛИШ ҚЎМИТАСИ ПУДРАТ САВДОЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ (ТЕНДЕР) БЎЙИЧА РЕСПУБЛИКА БОШҚАРМАСИНИНГ

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ФИЛИАЛИ

танлов савдолари (тендер) ўтказилишини эълон қилади:

1. **ОБЪЕКТНИ МУКАММАЛ ТАЪМИРЛАШ ИШЛАРИ УЧУН:**
— Денов тумани давлат солиқ инспекциясининг «Маъмурий биноси»ни мукаммал таъмирлаш.
Қурилиш ишларини якунлаш муддати — 2004 йил II чорак.
Буюртмачи: *Сурхондарё вилоят Давлат солиқ инспекцияси бошқармаси.*
Манзили: Термиз шаҳри, М.Қаҳҳор кўчаси, 23-уй. Тел.: 2-74-39.

2. **ЖИҲОЗЛАР ХАРИД ҚИЛИШ УЧУН:**
— компьютер «PENTIUM-IV» (28 синф учун 364 дона) техника жиҳозлари.
Харид қилиш муддати: 2003 йил 1 сентябргача.
Буюртмачи: *Сурхондарё вилояти ҳокимлигининг ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқармаси.*
Манзили: Термиз ш., Ал-Ҳаким Ат-Термизий майдони. Тел.: 3-70-26, 3-14-20.

Қурилиш мукаммал таъмирлаш ишлари ва жиҳозлар харид қилиш давлат инвестиция маблағлари ҳисобидан молиялаштирилади.

Талабгор сифатида қатнашаётган ташкилот ва корхоналар қуйидаги талабларга мос келишлари керак: етарли касбий ва техникавий малака, молиявий имкониятлар ва материаллар захирасига, ишчи кучи ресурсларига, шартнома тузишга лаёқатли юридик ҳуқуққа эга, тажрибали ва ишончли бўлишлари шарт.

Савдода қатнашиш ва тендер ҳужжатларига эга бўлиш учун сўровнома билан савдо ташкилотчиси — пудрат савдоларини ташкил этиш (тендерлар) бўйича республика бошқармасининг Сурхондарё вилояти филиалига қуйидаги манзил бўйича мурожаат этиш мумкин: **Термиз шаҳри, М.Қаҳҳор кўчаси, 14-уй. Тел./факс: (8-37622) 2-75-01, 2-75-04.**

Бир тўплам тендер ҳужжатларининг нархи — 50 000 сўм.

Таклифлар (офертлар) савдо ташкилотчиси томонидан юқоридаги манзилда қабул қилинади. Оферталарни очиш куни ва вақтигача савдо ташкилотчиси томонидан оферталар қабул қилинади.

Таклифлар очилиши эълон матбуотда чоп этилгандан бошлаб, 30 кундан кейин қуйидаги манзилда ўтказилади: Термиз шаҳри, М.Қаҳҳор кўчаси, 14-уй.

«ҲИМОЯ» ҲУҚУҚИЙ МАРКАЗИ

ҚУЙИДАГИ ХИЗМАТЛАРНИ КЎРСАТАДИ:

- *дебиторлик қарзни ундириш;*
- *ҳар қандай хўжалик ва фуқаролик низолари юзасидан иш юритиш;*
- *корхоналарни тезкор давлат рўйхатидан ўтказиш ва қайта рўйхатдан ўтказиш;*
- *корхоналарга юридик хизмат сифатида ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш.*

Ҳақ тўлаш натижалар бўйича амалга оширилади.

Хизматлар лицензияланган.

Тошкент шаҳридаги телефонлар: (371) 133-11-13, 105-82-33.
Бухоро шаҳридаги телефон: (365) 223-63-72.

«POYTAXT AUSION» давлат унитар корхонасининг 2003 йил 4 июндаги 116-сонида чоп этилган эълонда кўрсатилган 7 июль санаси режа-жадвали ўзгарганлиги сабабли 4 июль деб, ўқилсин.

PROJECT HOPE

"PROJECT HOPE" in Uzbekistan is seeking a suitable candidate to fill a vacant position of Translator/Interpreter in the USAID founded "Expanding of Maternal, Child Health and Reproductive Health" program's office in Tashkent.
The Translator/Interpreter will work under the supervision of the Office Administrator and in close coordination with other technical and administrative staff.

Description:
- ✓ Translate general, technical, administrative documents from Russian/Uzbek into English and vise versa needed for the operation of the program.
- ✓ Interpret at meetings and training sessions involving Project Director, Program Manager, technical and administrative staff and foreing consultants.
- ✓ Perform other duties in support of "Expanding of Maternal, Child Health and Reproductive Health" program as required.

Requirements:
- ✓ Possesion of any Bachelor's degree;
- ✓ At least three years of experience as Translator/Interpreter, preferably at International Organizations;
- ✓ Fluency in both written and spoken English, Russian and Uzbek. The ability to translate and interpret into English from Russian and Uzbek and vice versa.
- ✓ Ability to travel to the fields.
- ✓ Knowledge of Microsoft Office (MS Word, MS Exsel, MS Power Point).
- ✓ The ability to perform under pressure and short deadlines.
- ✓ Good communicational skills.

The applicants should submit a short (two or three paragraphs) sample of translations made from English into Uzbek and Russian with their CV/resume and send to: /office@healthfam.uz/ or fax: +998 71 120 55 96.

Successful candidates will be tested both in written and orally.

Job location: Tashkent, Uzbekistan
Work status: Full time
Application deadline: 01 July 2003
Contact person: Muzaffar Aliev - Administrator

Address: 52 Usta Shirin str., 700057 Tashkent, Uzbekistan.
Telephone: +998 71 148 17 07, 148 17 27. Fax: + 998 71 120 55 96.

WESTMINSTER INTERNATIONAL UNIVERSITY IN TASHKENT
International education in Central Asia.

STUDENT INTAKE 2003

Westminster International University in Tashkent (WIUT) is a new university and the only one in Central Asia offering UK Educational programmes. WIUT in partnership with the University of Westminster, London, UK will be offering a range of degrees [Bachelor of Arts (BA), Science (BSc) and Law], awarded by the University of Westminster, UK. The University of Westminster, UK is the validating university and successful graduates will receive the appropriate award of the University of Westminster.

WIUT is pleased to announce the intake of students for the session 2003/2004 for the following full-time courses:

CERTIFICATE OF FOUNDATION STUDIES (CFS)

A one year course leading to an award (CFS) that will enable graduates to enter a degree programme at WIUT or other universities in the UK. Only 200 students will be enrolled.

The aim of the course is to prepare students for Higher Education study in Business, Business Computing, Law and Economics. The certificate offers students to continue their further studies in Undergraduate Courses of WIUT as well as in other universities of UK.

CERTIFICATE OF HIGHER EDUCATION IN BUSINESS (CHEiB)

The course is the *first year* of the six-semester undergraduate course leading to the degree of **Bachelor of Arts (BA) Honours in Business**. Only 40 students will be enrolled.

The aim of the course is to equip undergraduates with excellent business management skills and to enable them to achieve the highest level of academic excellence to proceed to international careers, and to contribute to the economic development of the country.

CERTIFICATE OF HIGHER EDUCATION IN ECONOMICS (CHEiE)*

The course is the *first year* of the six-semester undergraduate course leading to the degree of **Bachelor of Arts (BA) Honours in Economics**. Only 40 students will be enrolled.

The aim of the course is to provide undergraduates with a sound education in economics and good numerical and analytical skills, which will enable them to pursue an excellent career in business and government, and to contribute to the economic development of the country.

CERTIFICATE OF HIGHER EDUCATION IN LAW (CHEiL)*

The course is the first year of the six-semester undergraduate course leading to the degree of **Bachelor of Arts (BA) Honours in Law**. Only 40 students will be enrolled.

The course is designed to provide an undergraduate legal education geared to practice in international business law and to produce business professionals for the economic development of the country. You will be experienced studying both theoretical and practical international legislation as well as CIS and Uzbekistan legal systems.

CERTIFICATE OF HIGHER EDUCATION IN BUSINESS COMPUTING (CHEiBC)*

The course is the *first year* of the six-semester undergraduate course leading to the degree of **Bachelor of Science (BSc) Honours in Business Computing**. Only 40 students will be enrolled.

The aim of the course is to prepare IT literate undergraduates equipped with organisational skills, modern management techniques and capable of using emerging technologies for the economic development of the country.

All applications will be evaluated by the Admission Office.

Selected applicants will be invited to take an *English* Placement Test. This will assess the candidates level of English, it is free and on the basis of the test candidates will be advised to either sit the independent English language test ILETS or undertake intensive training provided by the university. ILETS is the official English language test for entry to the University of Westminster. Candidates will also be required to take the special University of Westminster's entrance examination.

The Placement test is free but the test fee for IELTS and any further training is paid by the applicant.

In addition, applicants for Foundation course should be at least 17 years old in the year of study and have a certificate of the secondary education, and applicants for Undergraduate courses should be at least 18 years old in the year of study and completed the first year of any university of Uzbekistan with at least 85% rating score or have 'A' level equivalent academic background.

Individuals studying in the university will be required to pay tuition fees. The scholarships of the 'UMID' Foundation will be offered to 160 students with outstanding performance in the entry examination. Please note that UMID scholarships are available only to Uzbek citizens.

Male students will have an opportunity to take military training courses at the WIUT.

Accommodation is available for students from the regions.

WIUT will cover the expenses of transportation to Tashkent by train/bus for applicants, who are from Khorezm region or Republic of Karakalpakstan, and unable to pay the travel expenses. ***The financial position*** of the applicant should be certified by Makhalla committee and the school/university administration and train/bus ticket should be submitted.

Candidates should enclose to their completed application form the following:
- Original certificate (attestat) of secondary education (for applicants to Foundation Course);
- Passport and its photocopy;
- 086 form medical certificate;
- Passport size photographs - 8 pcs.;
- Certificates of appropriate academic and other achievements;
- Transcript of academic performance from university (for applicants to Undergraduate Courses);
- Military recruit registration card (male applicants only).

Application can be *made* at any time but the DEADLINE for the session 2003-2004 is 10 August, 2003.

Applicants who are from regions of Uzbekistan and search for '**UMID**' Foundation scholarships have to apply by **10th July 2003**. On **11-12 July** these applicants will take the placement test and university entrance examination.

The Admissions Office work hours are:

from 26/05/03 to 19/06/03	09:00-17:00 (Sunday day-off)
from 20/06/03 to 20/07/03	09:00-17:00 (everyday)
from 21/07/03 to 10/08/03	09:00-17:00 (Sunday day-off)

Further information on applications can be obtained from:
12, Yu. Okhunboboyev Street, Tashkent, 700000 Uzbekistan
Tel.: +(99871) -132 27 74, 132 27 69;
or visit: www.wiut.uz
e-mail: advice@wiut.uz

* subject for the approval in August 2003

Марказий Осиёдаги халқаро олий таълим маскани
ТОШКЕНТ ХАЛҚАРО ВЕСТМИНСТЕР УНИВЕРСИТЕТИ
2003/2004 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Тошкент халқаро Вестминстер университети Буюк Британиянинг олий таълим соҳасидаги бой тажрибасини Марказий Осиёга олиб келди ва Лондондаги Вестминстер университетининг дипломини берувчи бизнес, иқтисод, ахборот технологиялари ва ҳуқуқ йўналишлари бўйича бакалавр даражасини олиш учун ўқишга таклиф этади.

2003/2004 ўқув йилида университет қуйидаги йўналишлар бўйича кундузги курсларга танлов эълон қилади.

УМУМТАЪЛИМ КУРСИ СЕРТИФИКАТИ

Университетнинг мазкур 1-курсига 200 нафар талаба қабул қилинади.

Курсларда талабалар бизнес, иқтисод, ахборот технологиялари ва ҳуқуқ йўналишлари бўйича олий маълумот учун зарур бўлган таълимни Британия меъёрлари асосида оладилар. Сертификат талабаларга Тошкент халқаро Вестминстер университети ҳамда Буюк Британиянинг бошқа олий ўқув юртларида бакалавриатура дастурлари бўйича ўқишни давом эттириш имконини беради.

БИЗНЕС ЙЎНАЛИШИ БЎЙИЧА ОЛИЙ МАЪЛУМОТ СЕРТИФИКАТИ

Курс бизнес соҳасида бакалавр даражасини берувчи олти семестрдан иборат бўлган дастурнинг бошланғич босқичидир. Курсга фақат 40 та талаба қабул қилинади.

Ўқув дастури талабаларга бизнес бошқаруви соҳасида чуқур ва кенг билим беришга мўлжалланган бўлиб, халқаро бизнесда юксак малакага эришиш ва мамлакатимизнинг иқтисодий ривожи учун муносиб ҳисса қўшишга имкон яратади.

ИҚТИСОД ЙЎНАЛИШИ БЎЙИЧА ОЛИЙ МАЪЛУМОТ СЕРТИФИКАТИ*

Курс иқтисод соҳасида бакалавр даражасини берувчи олти семестрдан иборат бўлган дастурнинг бошланғич босқичидир. Курсга фақат 40 та талаба қабул қилинади.

Ўқув дастури талабаларга халқаро савиядаги иқтисодий билим ва таҳлилий малакаларни беришга мўлжалланган бўлиб, бизнес ва иқтисодий лойиҳаларни бошқаришда юқори натижага эришиш ва мамлакатимизнинг иқтисодий ривожи учун муносиб ҳисса қўшишга имкон яратади.

ҲУҚУҚ ЙЎНАЛИШИ БЎЙИЧА ОЛИЙ МАЪЛУМОТ СЕРТИФИКАТИ*

Курс ҳуқуқ соҳасида бакалавр даражасини берувчи олти семестрдан иборат бўлган дастурнинг бошланғич босқичидир. Курсга фақат 40 та талаба қабул қилинади.

Ўқув дастури талабаларга халқаро савиядаги ҳуқуқий билим бериб, уларни халқаро бизнес ҳуқуқи соҳасидаги бизнес амалиётга тайёрлайди ва мамлакатимизнинг иқтисодий ривожи учун муносиб ҳисса қўшишга имкон яратади. Талабалар халқаро, МДҲ ва Ўзбекистон ҳуқуқшунослиги соҳаларида назарий ва амалий тажрибага эга бўладилар.

БИЗНЕС АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ЙЎНАЛИШИ БЎЙИЧА ОЛИЙ МАЪЛУМОТ СЕРТИФИКАТИ*

Курс бизнес ахборот технологиялари йўналишида бакалавр даражасини берувчи олти семестрдан иборат бўлган дастурнинг бошланғич босқичидир. Курсга фақат 40 та талаба қабул қилинади.

Ўқув дастурининг мақсади ахборот технологиялари соҳасида билимли, ташкилотчилик кўникмаларига эга, замонавий технологияларни бошқара оладиган ва улардан мамлакатимизнинг иқтисодий равнақи учун самарали фойдалана оладиган мутахассисларни тайёрлашдан иборат.

Абитуриентларнинг ҳужжатлари қабул комиссияси томонидан кўриб чиқилади. Танловдан ўтган абитуриентлар инглиз тили бошланғич синовига киритиладилар ва натижаларга кўра, уларга инглиз тили тайёргарлик курси таклиф қилинади. Бошланғич синовдан муваффақиятли ўтган номзодлар халқаро инглиз тили тест системаси (IELTS) синовлари ва Вестминстер университетининг махсус кириш имтиҳонида иштирок этадилар. Расмий IELTS синови харажатлари номзод томонидан қопланади.

Умумтаълим курсига кирувчи номзодлар ўқув йили давомида 17 ёшдан кам бўлмасликлари ва ўрта маълумотга эга бўлишлари керак. Бакалавриат йўналишига кирувчилар эса ўқув йили давомида 18 ёшдан кам бўлмасликлари ва таҳсил олаётган олий ўқув юртида 1-курс рейтинг кўрсаткичлари 85% дан юқори ёки Буюк Британиянинг «А» даражасидаги ўқув билимига эга бўлишлари лозим.

Университетда талабалар тўлов шартномаси ва грантлар асосида таълим оладилар. Кириш имтиҳонларида юқори кўрсаткичларга эришган 160 нафар талабага «Умид» жамғармаси томонидан таълим олиш учун грантлар таклиф этилади. Хорижий талабалар фақат тўлов шартномаси асосида ўқишга қабул қилинадилар.

Талаба йигитлар таълим давомида ҳарбий тайёргарлик курсларида ўқийдилар.

Вилоятдан келган талабалар ётоқхона билан таъминланадилар.

Университет Хоразм вилояти ва Қорақалпоғистон Республикасида яшовчи кам таъминланган абитуриентларнинг темир йўл транспорти (ёки автобус) сафар харажатларини қоплайди. Бунинг учун маҳаллий бошқарув идоралари ёки ўқув муассаса раҳбариятидан кам таъминлангани ҳақида маълумотнома ва йўл чиптаси тақдим этилиши лозим.

Қабул учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:
- ўрта маълумот ҳақидаги аттестатнинг асли;
- паспорт ва унинг нусхаси;
- 086-шаклдаги тиббий маълумотнома;
- паспорт ҳажмидаги 8 та фотосурат;
- таълим ва бошқа соҳалардаги эришилган ютуқларга тегишли ҳужжатлар;
- талабанинг рейтинг дафтарчаси ва унинг нусхаси (2-курсга кирувчилар учун);
- ҳарбий хизматга чақирув рўйхатидан ўтганлиги ҳақидаги ҳужжат (йигитлар учун).

Университет йил давомида ҳужжатлар қабул қилади.
2003/2004 ўқув йили учун ҳужжатлар қабули 2003 йилнинг 10 августида якунланади.

Ўзбекистон вилоятларида яшовчи ва «Умид» жамғармаси грантларига талабгор бўлган номзодлар шу йилнинг 10 июлигача ҳужжатларини топширишлари зарур. Улар 11-12 июль кунлари университетнинг инглиз тилидан бошланғич синовлари ва кириш имтиҳонларида иштирок этадилар.

Қабул комиссиясининг иш тартиби қуйидагича

26/05/03 дан 19/06/03 гача	09.00-17.00 (якшанбадан ташқари)
20/06/03 дан 20/07/03 гача	09.00-17.00 (ҳафтанинг ҳар куни)
21/07/03 дан 10/08/03 гача	09.00-17.00 (якшанбадан ташқари)

Қабул ҳақида қўшимча маълумот ва ариза шаклларини қуйидаги манзилдан олиш мумкин:
Ўзбекистон, 700000, Тошкент шаҳри, Й.Охунбобоев кўчаси, 12-уй.
Тел.: +(99871) 132 27 74, 132 27 69.
www.wiut.uz Интернет саҳифаси
ёки э-почта: advice@wiut.uz
* 2003/2004 ўқув йилидан бошланади.

ХАЛҚ БАНКИ — СИЗНИНГ ОИЛАНГИЗ БАНКИ !

Тошкент шаҳридаги жиноий ва хўжалик ишлари бўйича ихтисослашган

«ЛОЧИН ҲИМОЯСИ»

АДВОКАТЛИК ФИРМАСИ ФУҚАРОЛАР ВА ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ ТЕРГОВ ОРГАНЛАРИ, ЖИНОИЙ ВА ХЎЖАЛИК СУДЛАРИДА ҲАМДА ЮҚОРИ ИНСТАНЦИЯ СУДЛАРИДА ЮҚОРИ МАЛАКАДА ҲИМОЯ ҚИЛАДИ.

Телефонлар: 136-73-08, 108-32-01.

Ўзбекистон Республикаси Президенти девони жамоаси девон ходими Ў. Суюновга падари бузруквори
Кенжа ота СУЮНОВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги жамоаси Бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи бошқармаси бошлиғи Саидолим Маҳмудхўжаевга отаси
Саидамин МАҲМУДХЎЖАЕВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Телерадиокомпанияси жамоаси Хорижий мамлакатларга эшиттиришлар бошқармаси Хорижий радио ахбороти бош муҳарририятининг муҳаррири Диллора Аҳмедовага отаси
Тоҳир ИРМАТОВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Телерадиокомпанияси республика радиоси жамоаси «Ўзбекистон» дирекцияси мусиқа бош муҳарририятининг катта муҳаррири Деҳқонбой Ҳусановга рафиқаси
Муҳаббат ҲУСАНОВАнинг
вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Биринчи Тошкент давлат тиббиёт институти ректорлиги, клиника ва жамоат ташкилотлари Фармакология кафедрасининг профессори, тиббиёт фанлари доктори
Дарвишали ТЕШАБОЕВнинг
вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Халқ сўзи
Народное слово

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: Э. Болиев (масъул котиб — «Халқ сўзи»), П. Дюгай, Ш. Жабборов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Л. Кучеренко, М. Миралимов, С. Муҳиддинов, Г. Прохоренко, Ш. Ризаев, А. Саидов (масъул котиб — «Народное слово»), М. Сафаров, И. Ўтбосаров, О. Қаипбергенов (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), А. Ҳайдаров, Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар бўлими 133-52-55; Котибият 133-10-28; Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 518. 29520 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Жамшид ТОҒАЕВ ва Акбар БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.
Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
[t]-Тижорат материали

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — Ю. Ҳамидов.
Навбатчи муҳаррир — Ҳ. Каримов.
Навбатчи — С. Анвар.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Маншраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 22.00 1 2 3 4 5 6